

ASSICURAZIONI GENERALI

1886. évi mérlege.

BEVÉTEL. Nyereség- és veszteség-számla az A) mérleghez (1886.) KIADÁS

A tétel neve	Bevételek			A tétel neve	Kiadások		
	Útlet	Vagyon	Összes		Útlet	Vagyon	Összes
	frt	kr	frt	frt	kr	frt	
1. Díjtartalék a múlt évről:				1. Visszontbiztosítási díjak:			
a) tőkebiztosítás	200970,82			a) tőkebiztosítás	2378467,46		
b) szállítványbiztosítás	101689,92			b) szállítványbiztosítás	453042,46		
			2111373,74	c) jégbiztosítás	683378,86		
2. Tartalék oly károka, melyek 1885. decz. 31-én még függőben voltak:				2. Károk:			
a) tőkebiztosítás	419416,03			a) tőkebiztosítás kifiz. kározegek frt 2,514,933,48 tart. még ki nem fizet. károk fejb. * 451,693,65	296624,13		
b) szállítványbiztosítás	183396,09			b) szállítványbiztosítás kifiz. kározegek frt 464,028,57 tart. még ki nem fizet. károk fejb. * 164,239,93	628266,50		
c) jégbiztosítás	3537,90			c) jégbiztosítás kifiz. kározegek frt 1,530,044,00 tart. még ki nem fizet. károk fejb. * 6,038,61	1530083,21		
			606349,42	3. Díjtartalék 1886. deczember 31-én még folyó biztosításokért:			
3. Díjak a törzések lévonalával:				a) tőkebiztosítás	1971890,61		
a) tőkebiztosítás	6566710,21			b) szállítványbiztosítás / minden teherrel menten	97015,45		
b) szállítványbiztosítás	1132103,52			4. Az év folytán fizetett jutalékok:			
c) jégbiztosítás	2213329,12			a) tőkebiztosítás	519206,80		
			9913142,85	b) szállítványbiztosítás	128238,52		
4. Kötvényilletékek:				c) jégbiztosítás	708933,14		
a) tőkebiztosítás	353967,01			5. Kiszámlált költségek:			
b) szállítványbiztosítás	15763,03			a) tőkebiztosítás	790309,38		
c) jégbiztosítás	75027,83			b) szállítványbiztosítás	94549,92		
			342493,77	c) jégbiztosítás	112325,58		
5. Tőkehelyezések jövedelme:				6. Adók és illetékek:			
a) Értékekre adott előlegek kamatai	1787,85			a) tőkebiztosítás	219005,06		
b) Állam- és más értékpapírok kamatai a osztalékkal	224116,36			b) szállítványbiztosítás	635,46		
c) Kamatok vállalkozásoktól, folyó számlákról és ágról	79823,13			c) jégbiztosítás	24761,63		
			306727,34	7. A nyújtott és előlag pénzár kamatai			
6. Nyereség-egyenleg különféle értéktársaságok folytán	57441,26				10338,82		
7. Az állam- és más értékpapírok többségi része az 1886. decz. 31-iki érfolyam szerint számítva	163738,31			8. Kétes követelések leírása			
			163738,31		269264,33		
A tőkebiztosítást igénybe vevőkhöz a tőkésrészeg biztositásban elért eredmények.				Nyereség	447548,10		
				Összesen	12973359,78		
Összesen	12973359,78	526946,51	13500306,29				

VASÁRNAPI UJSÁG

20-DIK SZÁM. 1887. BUDAPEST, MÁJUS 15. XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és / egész évre 12 frt / POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: / félre 6 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** / egész évre 8 frt / Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK** / egész évre 6 frt / KÖLTSÉGI előfizetésekre a postalg. meghatározott vidékij. is csatlakozó / félre 4 * / félre 3 *

HONATYÁK MINT NÉPFÖLKELOK.

EGYPHANGULAG szavazta meg a magyar országgyűlés a legnagyobb veradót, melyet törvényhozas megszavazhat. A népfölkelésről szóló törvény értelmében, ha az egész területen kerülne végrehajtásra, az országnak minden épkézlab fia, a tizenkilenc évestől a negyvenkét évesig, mind egy lábíg fegyver alá volna szölitbató. Vagyis az ország lakosságának minden fegyverfogható embere, tehát a katonaságra kü-

lönben is kötelezettek s a rendes hadseregbe vagy honvédségbe osztottakat nem is számítva — azok is, a kik még alig kerültek ki a gyermekorsból, valamint azok is, kik már családot alapítottak, katonai szolgálatra alkalmazhatók. Ez pedig amaz ötszázezeren fölül, a kik már amugy is katonák vagy honvédek, vagy legalább ezek valamelyikének kötelekébe tartozók, — nem kevesebb mint egy millió ember.

Hámar most tekintete vesszük, hogy egy-egy népfölkelőnek teljes felszerelése és fegyverrel ellátása meg a legnagyobb gazdálkodás mellett

sem állitható elő száz forintnál kevesebbel: száz millió forintjába kerülne az országnak a népfölkelésnek teljes számban hadilabra állítása.

Pedig ez még csak a kiállítás. De azon felül be is kell rukkolni és sorakozni, a mi utazási költségbe kerül s az a tömérdek ember enni is akar.

Hát bizony elképzelhetjük, mekkora áldozat az, melyet az országgyűlés a trón és a monarchia biztonságának hozott, mikor azt a törvényjavaslatot megszavazta s törvényvé emelte. No de szerencsére ez a törvény csak a papiro-

Nyereség- és veszteség-számla a B) mérleghez. Életbiztosítási osztály. (1886.)

A tétel neve	Bevételek			A tétel neve	Kiadások		
	Útlet	Vagyon	Összes		Útlet	Vagyon	Összes
	frt	kr	frt	frt	kr	frt	
1. Mult évi díjtartalék:				1. Visszontbiztosítási díjak			
a) díjtartalék az átszított visszontbiztosításokra	371830,63			2. Beszámolt díjak, eszközölt fizetések:			
b) díjtartalék a halálra szóló biztosításokra	332370,86			halálra szóló biztosításokért	1612307,02		
c) díjtartalék a megélésre szóló biztosításokra	455059,46			megélésre szóló biztosításokért	484116,05		
d) díjtartalék a jégbiztosításokra	95198,81			Járadékért	131271,21		
			10001646,86	Levonva a visszontbiztosítások fejből:			
2. Tartalék a múlt évről:				a) tőkebiztosítás	139241,00		
a) tőkebiztosítás	3875089,13			b) szállítványbiztosítás	32780,83		
b) szállítványbiztosítás	3875089,13			c) jégbiztosítás	444255,98		
c) jégbiztosítás	3875089,13			3. Kötvény-visszavásárlások			
			12001646,86	4. Díj-és költ- Halálra szóló biztosítás			
3. Díjak a törzések lévonalával:				adójutalék / Megélésre szóló biztosítás	15632075,35		
a) tőkebiztosítás	1787,85			1887. száml. / Járadék-biztosítás	4721967,1		
b) Állam- és más értékpapírok kamatai	224116,36				1148844,51		
c) Kamatok vállalkozásoktól, folyó számlákról és ágról	79823,13				3152276,86		
			306727,34	5. Kiszámlált költségek:			
4. Nyereség-egyenleg különféle értéktársaságok folytán	57441,26			a) tőkebiztosítás	790309,38		
5. Az állam- és más értékpapírok többségi része az 1886. decz. 31-iki érfolyam szerint számítva	163738,31			b) szállítványbiztosítás	94549,92		
			163738,31	c) jégbiztosítás	112325,58		
A tőkebiztosítást igénybe vevőkhöz a tőkésrészeg biztositásban elért eredmények.				6. Adók és illetékek:			
				a) tőkebiztosítás	219005,06		
				b) szállítványbiztosítás	635,46		
				c) jégbiztosítás	24761,63		
				7. A nyújtott és előlag pénzár kamatai			
					10338,82		
				8. Kétes követelések leírása			
					269264,33		
				Nyereség	447548,10		
				Összesen	12973359,78		
Összesen	12973359,78	526946,51	13500306,29				

Az ASSICURAZIONI GENERALI vagyonállása 1886. deczember 31-én.

VAGYON	TEHER		
	A	B	Összesen
	forint	kr	forint
1. A részvényesek biztosított adólevelei	1837500		1837500
2. Ingatlan bírtok (minden teherrel menten):			
a) városi telkek	4796296,74		4796296,74
b) földbírtokok gazdasági jellegűek	2836845,15		2836845,15
c) 1886. decz. 31-én még el nem adott gazdasági telkek a társaság földbirtokából	113907,42		113907,42
3. Aktív életbiztosítási és jégbiztosítási kötvények	2073601,94		2073601,94
4. Kamatosított jégbiztosítási kötvények	47055		47055
5. Kamatosított jégbiztosítási kötvények	1573000,69		1573000,69
6. Készpénz-készlet a főközpontban	56745,77		56745,77
7. Állam- és más értékpapírok (A. osztály)	4271024,92		4271024,92
8. Váltók a társaságban	247483,16		247483,16
9. Előlegek a jégbiztosítások (alapb. I. osztály) pont)	373879,66		373879,66
10. Előlegek a jégbiztosítások (alapb. I. osztály) pont)	416959,46		416959,46
11. Készpénz-készlet a főközpontban	48422,13		48422,13
12. Maradvány a visszontbiztosítások (alapb. I. osztály) pont)	6744,16		6744,16
13. Az intézet főközpontjában	57109,05		57109,05
14. Az A. mérleg folyó számláiból	818147,91		818147,91
15. Adók különböző címek alatt	35407,64		35407,64
16. Adók jégbiztosítások hátrahagyott kamataival	523613,41		523613,41
17. Letét Goldschmidt alapítvány	3000		3000
18. Díjtartalék átszított visszontbiztosításokra	444265,98		444265,98
19. Biztosítási és visszontbiztosítási költségek			
20. Előlegek juttatások a törlesztendő szerződés költsége			
Összesen	10295113,11	2836769,83	13131882,94

A os. k. szab. Assicurazioni Generali központi igazgatósága Triestben:
Dr. Bazzoni Richard, Besso M., Dr. Calabi R., Dr. Maurogonato I., Br. Murgurgo József, Segré V., Bielitz Vucetich János. — A vezértitkár: **Besso József.**
Magyarországi vezérigénység Budapestben az intézet saját házában, Dorottya-utca 10. szám.

A MAGYAR KERTÉSZETI EGYLET VIRÁGKIÁLLITÁSA AZ IPARCSARNOKBAN. Koszma fényképe után.

son fest ily ijesztően. Arra, hogy mindenkit be is rukkoltassanak, a ki e törvény hatálya alá tartozik, roppant csapásoknak kellene érni a hadsereget s vele a monarchiát. Ez esetben pedig már a híres Kossuth-nóta parancsszava áll: «mindnyájunknak el kell menni», a kik kezűket, lábukat bírjuk, még ha idősebbek lennénk is negyvenkét éveseknél.

A törvényben is meg vagyon írva, hogy a népfelkelés csupán nagy veszély idején s akkor is csak fokozatosan mozgósítható, nem pedig egyszerre az egész millió. E végből a népfelkelés kötelezettjei különböző korosztályokra vannak fölvezetve és csak az elsőből, a melybe a harminczkét évét még be nem töltött férfiak tartoznak, szól az a rendelkezés, hogy az esetleg megfoghatkozott rendes harezóló hadsereg tartalékának pótlására kommandírozhatók s az ellenség elő is vezethetők. A többiek csak őrségi s olyan szolgálatokat teljesítenek, melyek a hadsereg ügynevezett nem kombattans elemeinek ügykörébe esnek.

Mindazáltal tagadhatatlan az, hogy így is rendkívül nagy az a teher, melynek elvállalására bennünket a minduntalan bizonytalanná váló külügyi helyzet s az európai államoknak fegyverkezési és haderő-szaporítási örült versenye kényszerített.

Magok a honatyák érezték meg ezt legelőször. Hogy a népfelkelés ne legyen minden katonai képzettség nélkül szükségköző fegyveres tömeg, mely magával jöhetőenül állítassék az ellenség pusztító tüze elé, gondoskodni kellett, hogy legalább a legzsűkesebb ismeretek megszerzése a katonai tudnivalókból, megismerkedjék fegyverével s begyakorolja az egyszerűbb mozdulatokat. Hogy pedig ezt az előgyakorlatot megszerezhesse, mindenek előtt tiszteltek volt szükség, a kik neki ebben az útmutatást megadják. Nyenekül első sorban a katonaviselt embereket szemelték ki, az egykori tiszteltek, a kik a hadsereg kötelékéből kiléptek vagy nyugdíjba helyezettek. Amde ezek száma nem volt elegendő.

Appellálni kellett tehát az intelligens osztályoknak azokhoz az elemekhez, melyek már nem esnek katonai kötelezettség alá. Fölhívták őket, hogy iratkozzanak be a népfelkelési tiszteltek kiképző tanfolyamokra, melyeknek sikeres bevégezése után, a népfelkelés mozgósítása esetére tiszteltek fognak kinevezettni. Miskülönb, a mennyiben még a népfelkelésben való szolgálatra köteleztek, bizony csak mint egyszerű közlegények fognak behivatni.

A fölívásnak minden várakozást fölülmuló eredménye lett. Háromszor annyian jelentkeztek az előkészítő tiszti tanfolyamra, mint a mennyire szükség lehet.

A honatyák is fölüzdultak. Ne vethesse a szemökre senki, hogy ők csak a nép vállaira akarják rá rakni a terhet, becses személyeket pedig, ha lehet, kivonják belőle.

A ki a képviselő meg a főrendiházban népfelkelő-sorba ment, az többnyire mind beiratkozott. Sőt még olyanok is, a kik a népfelkelés teljes mozgósítása esetén sem tartoznának elhagyni otthonukat. Negyvenöt, ötven éves emberek is, sokszoros apák, sőt nagyapák. Hadd lássa a nemzet, hogy ha a haza veszedelméről lesz szó, ott leszünk mindannyian.

Mintán a népfelkelési tiszti tanfolyamok akként voltak beosztva, hogy az azokban való részvétel az illetőket rendes hivatásuk folytatásában minél kevésbé akadályozza, a különböző foglalkozásuk számára különböző tiszti tanfolyamokat nyitottak. Így kapott külön tanfolyamot egyebek közt a képviselőház, külön a főrendiház.

Amannak tagjai nagyobb részükben a gyalogsági szolgálatra jelentkeztek tisztjelöltekül, míg a főrendiház ifjabb nemzedéke, — a lovas sportnak különben is szenvedélyes művelője, — a huszársághoz iratkozott.

Igy láttuk aztán a népfelkelők sötétkék zubbonyában s a rendes magyar bakákéhoz hasonló szűk kék nadrágban dobszó mellett vonulni ki a gyakorlatra a tisztelt honatyákat, kik azonfölül egyetemi professzorok, hírlapszerkesztők, ügyvédek, földbírtokosok s többnyire diplomás vagy legalább rangbeli emberek, keményen izzadva a nehéz mangeléta alatt, kiűn a Rákoson Jekelfalussy Lajos őrnagy és Wittenberg Aurél had-

nagy vezénylete alatt nagyban csinálni az «egrecirozást» egyfolytában négy-öt óra hosszat, viselni a katonai gyakorlatok testet edző, de bizonyos koron túl már kissé bizonyos terhes fáradalmait, s azok végeztével, a mikor nem vala muszáj gyalog vonulni vissza a kaszárnya udvarába, holtra fáradtan belevágni magát az e cézra oda kirendelt — bérkocsiba s hazatérve, levetni a porossá vált egyenruhát és fölcserelni a rendes polgári öltözettel.

A hetekig tartó gyakorlatok bizony kissé megviselték az urakat, a kik már rég elszoktak az ilyesmítől. De mi volt a gyalogos tisztjelölt uraknak fáradsága azokéhoz képest, a kik lóháton szolgálták a hazát?

Hiszzen igaz, hogy a magyar mánás talán kivétel nélkül mind jó, sok talán épen kitűnő lovas. Csak hogy más ám sima angol nyeregből tánczoltatni a jól iskolázott angol paripát, menni rajta egyedül, vagy legföljebb kevesedmagunkkal, aztán menni lépést, ügetve, vagy karriérben, a mint épen kedvünk, megállni, a hol akarunk s leszállni, a hol kedvünk tartja és addig folytatni a mulatságot, a meddig épen jól esik.

Amde tömegben, vezényszóra, magas huszárnagyegyenruhában úgy ülni, úgy haladni, rohanni és kanyarodni a mint parancsolják, a magunk akaratát és kényét-kedvét alárendelni a más ember szavának, tartani a katonaregulát pontosan, addig és úgy lovagolni, a mint parancsolják, szóval nem is lenni külön egyének, hanem csak egy sok tagu test egy kis izének, melynek nem csak arra kell ügyelettel lenni, hogy tőle jobbra, balra, előtte meg utána a többi mit csinál: az aztán valami kivált az olyan embereknek, a kiket egész életükben csak parancsolni tanítottak, engedelmessé tenni soha.

No de kiálltak a nehéz próbát dicsőségesen. Henneberg lovassági altábornagy kemény, szigoru lovasistának van elismerve, de még ő is elismerte, hogy maga sem hitte volna, hogy ennyi eredményt lehessen elérni ilyen rövid idő alatt. Perczel József őrnagy, Szerényi és Balta főhadnagy uraimék csodákat produkáltak a magyar főurak lóra termelt ifjabb nemzedékével s nem egyszer mondogatták, mikor a szép délelég csapatnak egy-egy evolúciója meglepő szépen sikerült: «Csak ő felsége látta volna!»

A fáradalmas, de mindazáltal kellemes napok emlékeül úgy a képviselő, mint a főrendiház együtt gyakorló népfelkelési tisztjelöltjei szépen sikerült csoportos képekben vetették le magokat Klösz György és Kozmata fényképezési műtermében. Ezek közül azt a népfelkelési lovasistai csoportot, mely a Ludoviczeumban tartá gyakorlatait, vegyessen alakulván úgy a képviselő, mint a főrendiház tagjaiból, és a melyen a tanfolyamot vezető tiszteltek is láthatók, egészében bemutatjuk; míg a nemzeti kaszinó tagjaiból alakult lovasistai tanfolyam csoportos képéből egy «kivonatos» csoportozatot mutatunk be.

HANGOK A FÖLD ALÓL.

Éjfélt elmult, kel a félhold,
S szívem mint egy örült dobsó
Esztelenül csak dörmög —
Hová kerget az éjbe most?

Mező meg van világitva —
Néha egy-egy felleg árnya
Csodás szörnyek mindannyian.
Vonul át rajt, lomhán járva.

Szürke köd ül bent a völgyben,
Vadász róka fel-felkavkant,
Átárhellen sűrűjében
Hallom fújni a bős vadkant.

S a csillogó sziklailén
Baglyok ülnek lakomázva;
Csöndes szellő a beteg fák
Hervadt lombját meg-megrázza.

Leheverek, pihenem kell,
Hiszen alig bir már lábam —
És mint hogyha beszélnének
Ödalent a föld gyomrában.

1.

Egyéb sem volt az életem
Mint egy vívdó szerelem —
És a művészet és a dal
Még ingerelt bájával.

Az a csepp méreg, gondolám,
Jobb lét nyugalmát hozza rám;
S ég, föld közt lengve szabadon,
A hol tetszik, majd ott lakom.

Oh! milyen szörnyű gondolat —
Elhagytam a galambomat!
És most bezárva ide lent:
Mindent elveszték oda fent.

S rezgön alig ül el a kinteli hang,
Másik kel a földben, a mélyben alatt.

2.

Tehettem róla, hogy szegény
Voltam, mint templom egere
S szívem oly gazdag érzemény-
Halmazzal volt tele?

Szegény volt ő is, a leány, —
És olyan szép, oly angyali,
Ki látta egyszer is csupán,
Kezdett elméje bomlani.

Szerette a pompát, a fényt —
S így rám sem nézhetett soha;
Erősen fogtam a reményt,
De ám ő másért lángola.

Elébe rogytam véresen,
Hogy állna meg még ott korán,
S a bűnbe, hűlő testemen,
Kaczagva lépett át a lány.

3.

S rezgön alig ül el a kinteli hang,
Másik kel a földben, a mélyben alatt.

Mért az eskü? mért az oltár?
Hiszen meg nem gátolhatja
Egyik sem, hogy a gonoszág
Ne juthasson diadalra.

Lehet-e kétféleképen
Esküdni a szerelmet?
Főlemelni az oltárnál
És eldobni a hárs mellett?

És a bosszu hívásomra
Kék-zöld lánggal állt előttem —
Fegyvert adott a kezembe...
Mindkét esővét megtöltöttem.

Hűtlen hitves ott fetrengett
Beborítva piros vérel, —
Azután a másik golyó
Agyam' zusta szerteszéjjel.

És mi lett a mese vége?
Hát engemet ide ástak —
És az a nő magához tért,
Vigan evett, ivott másnap.

Szeretője biztos karján
Nevetgelve most is ott jár,
Hol virágok illatoznak
S tömjénfüstben áll az oltár.

Üdvözölök örvendezve,
Bámuljálk résztvevő szemmel —
És rólam megemlékezőven,
Igy szólanak: «a gazember!»

S rezgön alig ül el a kinteli hang,
Másik kel a földben, a mélyben alatt.

4.

Mit bánom én az egész világot —
Szégyenemben már engem nem látott;
Oh! hogy mégis meg nem nyughatom —
Mit csinálsz most kicsi magzatom?

Gyalázatom elrejtő a hullám,
Dult szívemre enyhítőn borulván —
Oh! hogy mégis el nem alhatom?
Nem fázol-e kicsi magzatom?

Soh' se tudd meg az iszonyu vétkeket,
A melyvel ő nekem s neked vétett!
Van jó ember a földön, hiszem —
Éhen vagy-e árva gyermekem?

Nem gyötör már rút hitetlensége,
Szerelmemnek, vágyaimnak vége;
Oh, hogy mégis el nem alhatom —
Alszol-e te kicsi magzatom?

5.

S rezgön alig ül el a kinteli hang,
Másik kel a földben, a mélyben alatt.

Mindössze két arasznyi hosszú
Volt a vékony kender-kötél,
Melylyel kijátszva lón a bosszu —
S óles keze nem ére el.

A börtönt mindig úgy utáltam,
Büzös lege olyan nehéz;
De bármely kinteli halálban
A rettegés, vád elenyész...

Nyugodtan is pihenem eddig,
Minden bölcselkedés nekül;
A míg a gráva ott vezeklik
És a vallásos menekül.

Mások aranyát a leányra
Kezem balgán pazérolás —
S a hány átok sirom' átjárja,
Az mind szívemre hull alá.

Fejemnél a becsület váza
Áll, megvetésél, nesztelen —
És szétkuszálít rongyait rázza
S hahotázik a szerelem...

Te balgatag szív, kellett ez neked,
Hogy mind tudd e gyászörténeteket?
Hogy a földön bűnhődni még kevés,
És ott, alatt is tart a szenvedés?
Egyként csalódnak örült és gonosz —
Törvén a sír hideg lakóhoz.

Föl, föl dalos madárkák, keljetek,
Harsogjatok be földet és eget.
Sápad az ég-aj, meg majd kipirul —
A szél diderg az éj borzalmától.
Minden hangot kiáltson túl a dal,
Derítse lelketem föl bájjával.

És jön a hajnal, — a reggel arany
Súgára a mint mosolyg vidoran:
Lám a sötét rémület megszabad,
Eltűnik a mohos sziklák alatt.
S míg a királyi nap magasra hág,
Vonz, lelkeft az élet, a világ!

Pásztor.

A FECSKE.

(Folytatás)

Falu-helyeken s kisebb mezővárosokban, egyes házakon, találkozunk több fecskéfészkekkel is, de azért esze ágába sem jutna valakinek azokat levenni. Fészkek fészkek mellett van, kettő is egymáson s így hirdetik a falusi idyllt, az emberek jámborságát és jószívűségét. Ember, madár, hamar megszokják egymást itt, egyik a másikat mint jó barátot üdvözli, a kis jószágok félelme barátságos, kedves szelidséggé változik, járhatunk, kelhetünk fészkek körül, elnézhetjük órahosszant, mit csinálnak, ők zavartalanul végzik teendőiket, a nőstény rendkívül szorgalommal horlja az ételmeit a mindig éhes fiókoknak, a him pedig a fészkek körül repdes, örökdi, figyelemmel kíséri kicsinyeinek minden mozdulatát, s tanítja őket repdesni, énekelni.

A him fecske hallgatagon elnézi kicsinyeinek csintalanságát, a büntetéstől tartózkodik, remél és bizik, hogy a kicsinyek fejlődésével kifejlődik bennök a tisztaság iránti érzék, annak szeretete is. De az anya másképp gondolkodik, azt tartja: addig hajlitsd, míg lehet, ennek következtében semmi hibát el nem néz, megbünteti minden csintalanságot kétszer-háromszor, még többször is, a mi áll csipkedés és szárnyvergetésből, barátságatlan hang-adásból és nézésből, végre koplaltatásból, de ha ezek mind nem használnak, az anyai szeretet átváltozik gyűlöletté és megérlelődik szívében a legkegyetlenebb büntetés, mely a csintalan fióknak a fészkekből való kirendelés kizárásában áll.

Megvallom igazán, hogy a koplaltatásban nem hittem, mert az észbeli tehetség ily nagy mérvű kifejlődését lehetetlennek tartottam, nevelési rendszerükről még csak képzetem sem volt, hanem hát mindezek fölül meggyőződtem. A koplaltatási büntetés a füst fecskékénél is tapasztalható, ezek még akkor is alkalmazkák, midőn már a fiatal nemzedék kirepült a fészkekből és helyet foglalt sorban a távirsadronyon, mert az anya itt is kihagyja etetésében és míg a szófogadó gyermek 4-szer, 5-ször kap pompás pecsenyét, addig a többször megbüntetett egyszer-kétszer, vagy egyetlen egyszer sem, mi aztán arra kényseríti a mellőzött fiut, hogy maga lásson életmének beszerzése után, kiválik a testvér-csoportból, magában kóborog, még az éjszakai nyugalmat is magában tölti, távol születőtől, távol testvéreitől és ha esetlegesen találkozik dédelgetett testvéreivel, megtámadja őket.

Vannak, a kik a fészkek alatt talált, szerencsét-

lenül kimult madárkák fölül azt tartják, hogy azok saját vigyázatlanságok folytán estek ki a fészkekből. Megengedem, hogy néha igazuk van, de hogy a legtöbb esetben büntényen állunk szemben, az bizonyos.

A fecskék, ép úgy mint a többi madarak, általában kicsinyeik ürükeit csőrükben hordják szét a tehetetlenség legelső napjaiban, de míg ez a többi madaraknál későbbre is megmarad, a fecskék már a kikelés pillanatától azon fáradoznak, hogy kicsinyeiket rendre szoktassák s szakadatlanul foly a tanítás, figyelmeztetés, száznak sikerül, egynek nem sikerül, ez a szerencsétlen azután életével lakol.

A kis madarak ürükeit illetőleg sajátosságokkal állunk itten szemben, mert míg a többi madarak magok végzik kicsinyeik ürükeiket széthordásáig, addig a fecskék ezen munkát kicsinyeikre bízzák, ezért találkoznak minden fali fecske-fészkek alatt annyi ürülékkel, mennyit más madarak fészke alatt hiába keresnénk. A fecskék ezen egyedüli csintalansága okozza, hogy egy-egy finnyásabb gazdasszony, ki sokat ad a külső kellemre és csinoságra, épen akkor veteti le a fecskéfészket házáról, midőn a kis fecskék még teljes tehetetlenek és így a legnagyobb oltalmat és figyelmet kívánják, a mennyiben még testöket sem takarja mindenütt toll, szóval oly gyámoltalanok, hogy elpusztulásukat az édes anya önfeláldozó szeretete sem tartóztathatja fel.

Itt azonban megjegyeztem, hogy a fali fecskék később azon házakat, a melyekről fészkek egyszer már leveretett, következtetésen kerülnek, nem tudom, ösztönük sugalja-e ezt nekik, vagy a levert fészkek foltos helyei figyelmeztetik őket a nagyobb óvatosságra.

Az a felfogás, hogy a fecskék szinte következtetésen évről-évre, meg csak élnek, felkeresik régi otthonukat, szerintem a fali fecskékre nézve nem alkalmazható teljesen, de füst fecskékre igen, mert ezeknek vagy ritkán, vagy talán soha sincsen fészkek veszedelmének kitéve.

A füst fecskék fészket az emberek részéről veszély nem fenyegetik; költhetnek a leggyakrabban nyugodtan, bántatlanul, fölvehetik kicsinyeiket háborítatlanul. Az oly házban azonban, a hol macska tartatik, ki van téve nem csak a kis fecske, hanem minden kalitkás madár a megsemmisülésnek, és valóban csodának kell nevezni azt az esetet, ha a kis fecskéfiak bántatlanul nevelkedhettek fel.

1880-ban egy hozzám igen közel álló ismerősöm házában éber figyelemmel kísérem egy füst fecske-párt. A him, míg a nőstény etetett, vagy bent, a padlás egyik kereszt-szarupántfáján ült és énekel, vagy kint időzött a háztetőn, de szintén mindig énekel. A macskát néhányszor megbüntettem, mert folyást ott leselkedett a kis fecskékükre, de később megfenyítésem következtében leselkedése csökkent, de meg nem szűnt. Fecskémeket biztonságban hittem.

A szerencsés családi szaporodás után a 11-ik napra felírt, hogy a hím nem hallom sem benn a padlásban, sem kint a háztetőn énekelni. Kutattam az okát, mi lehet az. Csakhamar tapasztaltam kellett, hogy a nőstény, a derék, önfeláldozó anya nincs többé, — eltűnt. De hová lett? a kormos czicza gyomra lett sírjává, a gonosz teremtés megfogta és elpusztította, minek folytán az egész táplálásban és nevelésben változás állott be, a mennyiben mindkét nem csekély feladat a him vállaira nehezedett. Megfeszítette minden erejét, de még így sem pótolhatta az elpusztult anya helyét, mert a kicsinyek folyton türelmetlenkedtek, zsirogáltak, mindegyik előbb akart jól lakni mint a másik, és ez nem is csoda, ha tekintjük, hogy a him minő szerepet visz a kicsinyek etetésére körül. Korán kezdte az etetést, késő este hagyta el, de a reggeli, napali s est előtti éneklés tökéletesen elmaradt, alig lehetett hallani hangot ajkáról, és ha ejtett is, tele volt az bánattal.

Az édes anya elpusztulásának különben még egy másik igen figyelemreméltó következménye volt, a mennyiben a him — az édes atya, bár ha minden erejét az élelem gyűjtésére szentelte is, a kicsinyek fejlődése mégis hátramaradt, tolatatok lassan nőtt, ugyanily módon fejlődött testi erejük is. A fészkekből való kirepülés után öt napig bent a padlásban tartózkodtak, a mi rendes körülmények közt soha sem tapasztalható; itt etette őket apjuk, alig tett egy is közülük próbarepülést, de ha tett, akkor rendszeren közel tértek a földhöz, mintha házta volna őket a föld, itt megpihentek valamely tárgyon, és

csak azután repültek fel ismét. Nekem ezen idő alatt folyton szemmel kellett tartani a kicsinyeket, nehogy kárt tegyen közöttük a czicza, mit az által értem el, hogy a macskát e napokon nagyobb részt a kamarában elcsukva tartottam, a hol kedve szerint egerészhetett.

Hatod napra végre a füstlyukon mind az ötven kirepültek, és a háztetőn helyezkedtek el. Innen tetek kisebb-nagyobb próbarepüléseket, itt fogadták szárnyreszketve az apjuk által nyújtott kövér falatot, de minden szó nélkül, tehát itt is nyilatkozott a hátramaradás, a mennyiben édes apjuknak nem volt ideje, hogy megtanítsa gyermekeit a beszélgetésre, az élelem megköszönésére, mert rendes körülmények közt fölvekedett fecske-fiókok szárnyreszketve ugyan, de szóval is meg szokták köszönni a nyújtott izletes falatot. Ezek csak szárnyaikat reszketették, és csak akkor hallottam félemlüket elérülő hangokat, midőn az édes apa figyelmeztetésére észre vették az óvatos czicza közeledését. A fenyegető veszedelem elől a szomszéd háztetőre menekedtek, de később, midőn a czicza már eltávozott, visszatertek előbbeni tartózkodási helyükre, és itt várta be az esteli szürkületet is.

A fecskék, ép úgy mint a többi kis madarak, ha egyszer kirepültek a fészkekből, nem térnek oda többé pihenésre, még az éjeleket is más fedett helyen töltik, emnélfogva a kicsinyeknél a szülői ház iránti szeretet igen gyöngye lábom áll, sőt, a mint ezt a vizimadaraknál tapasztaljuk, a kikelés után azonnal hát fordítanak a szülői háznak.

Egyszer tapasztaltam ugyan 1883-ban a fali fecskékénél, hogy a fiatal fecskék a fészkekből való kirepülés után néhány napra az esti szürkület beállta előtt visszatertek és a fészkek körül repültek 25—30 percig. Egyike-másika be is nézett az üresen maradt fészkebe, de bele nem mehettek, mert ebbeli szándékukban megakadályozták testvéreik az által, hogy ketten is belekapaszkodtak, ezek is be akartak nézni egyidejűleg a fészkebe, ennek következtében aztán hármással estek le a fészkekről. Ezeket követték a többiek, ezeket az előbbieket, és ez így tartott, a mint már említettem, 25—30 percig.

Kérdés maradt előttem, vajjon a fiatal fecskék komolyan vissza óhajtottak-e menni a fészkebe, vagy nem? mi vonzotta őket a fészkekhez? mert annyi tény, hogy sem ennek előtte, sem ezután többé e jelenséggel nem találkoztam.

E most elmondott jó kedvi játszása után, három negyed óra múlva, egy évennyel későbbi zivatar vonult el városunk fölött, a hatalmas mennydörgések még az anyaföldet is meg rázkódtatták. Lehet, de nem bizonyos, hogy talán a zivatar elől akartak biztos helyre vonulni, de ha ez áll, akkor a többi fészkekből kirepült fecskéknek is hasonló módon kellett volna felkeresni a drága elhagyott otthon, azt pedig nem tapasztaltam, pedig figyelemmel kísérem ép ezen időben ablakomból több olyan fecskéfészket, melyekben biztosan tudtam, hogy a költés és nevelés már befejeztetett.

A községi fecskékénél azonban meg kell jegyeznem, hogy azok megérkezésük után elfoglalt költési helyeiken töltik az éjszakát, együttesen a szülők a gyermekekkel mind addig, míg csak ismét el nem távoznak, mely jelenséget a községi fecskék ama sajátága magyarázza meg, hogy nekik nincs módjukban az éjszakázásra fészkeikön kívül más alkalmas helyet keresni, a mennyiben minden torony-, illetőleg templom-falrepedés testvérek által van elfoglalva, melyet harez nélkül úgy sem foglalnának el, ettől pedig egymás közt tartózkodnak, de a verékek rendszeren szembeszállnak.

A fecskék csoportosulása a kicsinyeknek a fészkekből való kirepülése után azonnal kezdetét veszi. A füst fecskék alatt, háziköinkön gyülekeznek, a fali fecskék pedig a szédületes magasságban, de nem feggel, mint ezt az elköltözés előtt tapasztalhatjuk, hanem rendszeren delután, ott kovályognak egy csoportban, jó kedvel, fáradhatatlanul, némán, igen jól érzik magukat itt, mit abból a körülményből is lehet következtetni, hogy csak az esti szürkület szelítja őket lejjebb közelünkbe, és a mint keringve érték el a szédületes magasságot, ugyanily módon közelednek felénk. Ez igen kitűnő gimnasztika a kicsinyek edzésére, mert az özi út, melyet majd meg kell tenniük, kimondhatlanul hosszú és fáradtságos, melyet gyöngye testi szervezettel megkezdni nem tanácsos.

A mint azonban közeledik az eltávozás ideje,

fali feccéink azon módon közelednek csoportosulásai felénk, vagy más szóval következetesen alább-alább kezdik azt, a delütni csoportosulást is átteszik a reggelre. Reggeli csoportosulásuk rendszeresen magasabb házak, templomok, iskolák és városházakon veszi kezdetét.

A magashan koválygott törzs-csapat alatt több alesapatra oszlik és külön-külön csoportosodnak. Külön helyen a belvárosiak, külön helyen a külvárosiak, napfelkeltevel kezdik és eltart 9—10 óráig is, sőt még ennél is tovább, de rendszeren csak akkor, midőn már csak pár nap választja el őket az utrakeléstől.

Míg a fali feccék legalkalmasabb csoportosulási helye napnak fekvő templomtető, magasabb házak, iskolák, városházak párkányzatai: addig a füstli feccék itt is megmaradnak az ő egyszerűségük mellett, a mennyiben nekik elég magas a kis viskó teteje, mintha fájna nekik elhagyni a helyet, a hol annyi boldogság fakadt számukra. De hogy mégis némi változatosságot mutassanak nekik is, a kis alacsony háztetőről a kert gyümölcsfájának galyaira térnek, kedves csoportosulási helyök a távirda-sodronyvezeték is, de soha sem színnak a csoportosulásra annyi időt, mint a fali feccék, mert szivesebben repdesnek a tiszta levegőben s a tarlómező felett.

1886 július hó 21-én vettem legelőször észre reggeli hat-hét óra közt a fali feccék első csoportosulását a magas esonka torony pléh tetején. E naptól kezdve hol az evang. templom, hol a városházán, vagy a bánya-kapitánysági épületen, vagy végre az épület és a városháza közt szabadon kifeszített távirda-sodronyokon gyülekeztek. Különös jelenség az, mely minden esztendőn ismétlődik, hogy a fali feccék korán hajnalban az alacsonyabb házakon csoportosodnak, és a szerint a mint az idő halad, keresnek fel magasabb-magasabb helyeket. Megjegyzendő az is, hogy az augusztus elejével beállt csoportosulás alig tart 10—15 percznél tovább, de később, minél közelebb van már az utrakelés, annál hosszabb ideig tart az, míg végre az elköltözést megelőző napokon szakadatlan csoportosulással vannak elfoglalva, kiosztják szerepeiket, megállapítják az egész utitervet, megválasztják az egyes útszakaszokra a vezéreket, ellátják a fiatal generációt jó tanácsal, szivőkre kötik a tapasztaltabbak, mit kell tenni, mit kell kerülni. A fiatal sarjadék a vándor-csapat középméretű képezi, elől és hátul az öregek vannak, az első kitarásra buzdítják, a hátsók pedig hajtnak, nem engedik, hogy egyesek a csoportból elmaradjanak; de ha mégis megtörténik, hogy egyeseket teljesen kimerít a nagy út fáradalma, azok itt-ott minden szigorú fegyelem daczára elmaradoznak, kipihentek a későbbi csapatokhoz csatlakoznak, vagy elhalnak.

Vajon mi az oka annak, hogy egy és ugyanazon városban, vagy más helyütt nem egy, hanem két-három gyülekező feccse-csoporttal találkozunk; egyik gyülekezik a városháza párkányzatán, a második a templomon csoportosul, a harmadik az iskolán. Mért nem gyülekeznek ezek mind egy helyen? Ezen külön-külön gyülekezésnek oka én szerintem abban a körülményben van, hogy a kis feccék kiképzése nem egy és ugyanazon időre esik. A legelőbb kiképzettek, ezek a legkifejtettebbek és erősebbek, képeznek egy csoportot, az ezek után következők képezik a második csoportot, és így tovább; ily sorrendben történik meg a távozás is, vagy is más szóval: legelőbb költöznek el azok, melyek legelőbb keltek ki, ezek után 6—7 napi időközökben következnek a többiek.

Az elköltözködés továbbá rendszeren a déli helyekről veszi kezdetét, a mi nagyon természetes is, a mennyiben ott a költés is hamarabb történik meg mint magasabban fekvő éjszakai helyeken, és csak akkor kezdődik a fentebbi helyekről az elköltözködés, midőn már az alantabbi helyről az elvonulás megtörtént. Innét például, a magas Kárpátok alól soha sem történik meg előbb a vándorlás, mint augusztus utolsó vagy szeptember hó első napjaiban.

1886 augusztus hó 24-ike óta, lehetőség szerint, minden reggel figyelemmel kísértem a csoportosuló feccéket. Négy csoportot találtam: 1. egyet a városháza és a bányakapitánysági épület közt kifeszített távirda kettős sodronyán, 2. a katolikus elemi iskola épületén, 3. a gimnáziumon, és 4. az állami tanítóképző tanintézet esinos, de évről évre néptelenebbé váló épületén.

Augusztus hó 30-án kora hajnalban vettem bucsút tőlünk a városháza és a bányakapitánysági épület közt kifeszített kettős távirdasodro-

nyokon gyülekezett feccék; ezeket követték a katolikus elemi iskolán csoportosultak szeptember hó 4-ikén; 8-ikán költöztek el a gimnázium épületén gyülekezők; végre az állami tanítóképző tanintézet épületén csoportosulókat szeptember hó 14-én vettem tőlünk bucsút.

Ez utolsó csapat szeptember hó 13-án esteli 5—6 óra között is épen úgy csoportosult mint reggel, ez feltűnt annyival is inkább, mert esteli csoportosulásukat még nem láttam. Az elköltözködés küszöbén állnak, gondoltam, s valóban úgy is volt, mert 14-én reggel már sehoh sem találtam ez utolsó csoportot sem.

pok hangulata eléggé harcziás volt arra, hogy felszínre vesse a béke kérdését. Nem akarunk *in concreto* semmiben a béke apostolaivá szegődni, bár attól is távol állunk, hogy Moltke szerint gondviselészerű intézménynek jelentjük ki a háborút, *) de az örök béke kérdésének elmélete és irodalma egyikét zárja magában az emberiség ama problémáinak, melyek mint akár az örökmozdony, vagy a kör négyzögösítése, annál nyughatatlanabb töprengésre hívják fel az elmét, minél több lítszólagos lehetetlenséget rejtenek magokban.

Az «enyém és tied!» érdekkörének megsértése

lásra; világos hogy az a béke mely egyfelől csupán a gyengébb fél önismeretén, másfelől pedig az erőszakkal szerzett jogok megtartásának ohajján alapul, semmi erkölcsi alappal nem bír, tulajdonképen nem is béke-állapot, csak fegyverszünet, előkészület újabb háborúra, a támadó harcát áttele a védelmi hadviselésre gazdasági és politikai téren — szóval a *fegyveres béke*.

Látható, hogy a helyzet nem ugyanaz, a mi az egyes polgárok közt magánjogilag felmerülhet differenciák elintézését egy magasabb törvényes forum bírói ítélete alá helyezi. A népek önbíráskodása soha sem tette az első elkövetett

Ez volt az eszme, melyet Franciaország nagy és humánus királya, IV. Henrik maga elé tűzött, s melynek megvalósításában csak Ravailles töre akadályozta meg. Az ő terve egy keresztény államszövetség létesítése volt, mely minden európai államot magába foglalna Oroszország és Törökország kivételével. További sorban az egyes területeknek is lehetőleg egyenlő kikerekítését célozta. Természetesen mindezt sok kedvezéssel Franciaország javára, a mely egyszersmind a szövetségben is vezérszerepet vitt volna. De bármi nagyok voltak is e terv gyakorlati nehézségei; kétségkívül egyike maradt az újabb kor

pitása 1815-ben, mely kevés megszakítással és változtatással a legutóbbi időkig fennállott. A megelőző évek hadviseléseivel kívánatosabbá tették a békét, mint valaha, s így történt, hogy Ausztria, Porosz- és Oroszország ama misztikus jellegű hármasszövetségben álltak össze, melynek 1815 decz. 26-án kelt szerződésében kijelentették, hogy «egy államnak kormányzatában, mint más kormányokhoz való politikai viszonyaikban csupán ama szent (azaz keresztény) vallás törvényeit veszik zsinormértékül, tudniillik az igazságosság, keresztényi szeretet és béke törvényeit.» Egyszersmind felhívták esatlakozásra a többi hatalmakat is, kiknek szintén meggyőződésük, hogy «a keresztény igazságoknak jövőben megfelelő befolyása lesz az emberek sorsa intésében.» Csak a pápát és a portát zárták előre ki a szövetségből, míg az angol király alkotmányos függésére való utalással tagadta meg a hozzájárulást.

Tudjuk, hogy «a keresztény igazságoknak megfelelő befolyása alatt az emberek sorsa intésében» — mi volt értve. A három szövetséges hatalom egyesülésének célja sokkal kevésbé volt a béke fenntartása, mint inkább a század elején mindenütt forrongni kezdett szabadelvű irányzatoknak elnyomása. Sem ez, sem pedig az öt nagyhatalmasság által fenntartott — úgynevezett európai egyensúly — mely a kölcsönös versengés következtében szintén mihamar felbomlott — nem őrizhették meg tartósan a békét.

A gyakorlati politikán kívül az államtani irodalom is sokat foglalkozott elméletileg az örök béke kérdésével, s első irodalmi tárgyalója a francia Saint-Pierre abbé volt. 1713-ban megjelent röpirata: «Projet de la paix perpetuelle entre les potentats de l'Europe» — nagy feltűnést keltett és majd minden európai nyelvre lefordították. Saint-Pierre azonban az örök béke megvalósítását egyedül az európai udvarok és kabinetek egyetértésétől várja. Utána Rousseau és Herder irataiban is többszörös nyomát találjuk ez eszmének.

De legkorszakalkotóbban tárgyalja a kérdést Kant értekezése: «Zum ewigen Frieden». Felfogása és a megelőző írók felfogása közt főleg az a lényeges különbség, hogy a míg emezek a világ-béke külső garanciájául mindannyian a politikai hatalmi viszonyokat vették föl, addig Kant az államok erkölcsi alapjából indult ki. Irata, mely 1795-ben jelent meg, összeesik a bázei békekötés idejével s részben annak hátterében találja magyarázatát. Tudnunk kell, hogy a béke következtében, mely Porosz- és Franciaország közt kötöttet, a Rajna balpartja a győztes francziák birtokában maradt, sőt egy titkos záradék annak teljes átengedését helyezte kilátásba. Ez az eljárás Németországot két részre szakította, még mielőtt a luneville-i béke a felbomlást végleg szentesítette volna s általában az volt a benyomás, hogy ez a béke csak új bonyodalmaknak lehet kiinduló pontja. Ilyen hangulat között fogant meg a kanti irat eszméje, s már maga formája is elárulja az ironikus tendenciáját.

Kant első követelménye az örök béke létrejöttéhez az, hogy minden állam republikánus alkotmánnyal bíjon. Igaz, hogy a republikánus államszervezet alatt nem csupa szoros értelemben vett köztársaságokat ért, hanem minden, népképviseleti alapokra fektetett alkotmányos monarchiát. Mert természetesen, ugymond, «hogy ha az állampolgárok akarattól tétetik függővé, hogy legyen-e háboru vagy ne, mindenki meg fogja gondolni, mielőtt maga-magát a háboru viszonyosságainak tenné ki.»

Kant további ohaja, hogy a szabad államok szövetségbe lépjenek össze. Az államok nem pör, hanem háboru útján szokták kiegyenlíteni ügyeiket. De a háborukat követő békeszerződések nem döntenek a jogkérdés felett; emélfogva véget vehetnek ugyan a háborunak, de nem a hadi állapotnak. Ezért kell, hogy a békeszerződések helyébe a *békeszövetség* lépjen, mely nem csak egy, de minden háborunak véget vessen.

A köngsbergi bölcsész szabad federalizmusának itt vázolt rendszere végső következtetésében igaz, hogy csak arra szolgál alapul, hogy rá a *világpolgárság* ábrándos theoriatit építse fel, de utána soknak nyújtott kiindulási pontot, hogy a gyakorlati életben is tovább fejtsék az örök béke eszméit. E század ötödik és hatodik tizedében mindeneke előtt az amerikai békeapostol, a «tudós kovács» *Elihu Burritt* kalandos személyisége kelt némi figyelmet. Mely vallásos és humanus meggyőződéssel tűzte ki ez ember életfeladatául a rab-

Fáy László, Gróf Csekonits Endre, Bácz Béla, főhadnagy, Gróf Csátray Antal, Lovag Henneberg Károly, altábornagy, Szécsényi Miklós, főhadnagy, Ötvös Imre, főhadnagy, Gróf Biszingen-Nippenburg Ernő, őrmester, Bohonczy Gedeon, tizedes, Krassay Lajos, Klösz György fényképe után.

KÉPVISELŐK ÉS FÖRENDIHÁZI TAGOK MINT NÉPFELKELŐ LOVASTISZTJELÖLTEK.

Szeptember hó 17-én délelőtt láttam még egy nagyobb csapat fali feccét városunkban, egész nap itt is maradtak, de 18-án reggel ezek is folytatták utjukat. E csapat mindenesetre Szepes megye kárpátjai vidékéről vagy a Poprad völgyéből került hozzánk, itt megtartotta a pihenőt, de más nap már tovább folytatta megkezdett útját.

(Folyt. köv.) VIDONYI JÓZSEF.

AZ ÖRÖK BÉKE.

Vezéreznek tárczában.

Béke és egészség abban hasonlítanak egymáshoz, hogy mindkettőt akkor tudjuk csak igazán becsülni, mikor már hiányzanak. Az utóbbi na-

a természetjog legkezdtelegesebb állapotában is ellenállást von maga után; de viszont a szerzeteknek megtartása a béke ohajtásait teszi szükségessé. Hatalmi terjeszkedés és a tulajdon védelme, ez a háboru és béke két pólusa, melyek közt a népek története szüntelenül ingadozik. Mint-hogy azonban mások érdekeinek csorbítása, mint egyoldalú terjeszkedés, ellenállást ébreszt, mely legelőbb addig odázta el, míg a gyengébb fél eléggé erősnek nem érzi magát a megtor-

* A nagy stratégia honfittársai Moltkenak a septennátus tárgyalása közben tett nyilatkozata alkalmával kár hogy megfeleltek arról, hogy hat év előtt, ő is más véleményben volt, s egy száz földijéhez intézett iratában még akkor a győzelmes hadjáratot is nemzeti csapásnak jelentette ki.

igazságtalanságot jóvá, hanem csak tovább tetézte; egy boszuló hadsereg, ha a hadi koczka kezébe juttatja a győzelmet, soha sem képes ott megállni, a hol a rajta elkövetett sérelem megtorlása a határvonal, s pedig minden további lépése újra megbontja a mérleg egyensúlyát; a győzelemnek nincs önmérséklete, a megtorlóból hódító válik s a népjog legszentebb nevében velt háboruk sem fejezhetnek be a nélkül, hogy újabb «casus belli» magvát hátra ne hagyják.

Ebben a helyzetben a legeszszerűbb és legtermészetesebb megoldásnak az látszanék, hogy mint az egyes polgárok közötti ügyek, úgy a népek közötti bonyodalmak is egy nemzetközi forum ítélőszéke elé bocsáttassanak döntés végett,

legnagyobb szabású koncepczióinak. Legelső alkalmat a gyakorlati keresztültelre egy a protestánsok és katolikusok közt a clévei örökösödés ügyében kitört viszály adta volna meg, mely alkalommal Henrik király az első javára volt közbelepő, de közbejött halála romba döntötte szép álmait.

Napoleon is szerette úgy feltüntetni csodálatos hadi tetteit, mint a melyeknek végzélja egy hatalmas béke-birodalom megalapítása. Nagy Károly birodalmát akarta újra feltámasztani s hatalma nyomásával nyugbe verni a népek harczi szenvedélyeit.

Sokkal fontosabb nyilatkozata volt ennél az örök béke eszméjének a «szent szövetség» ala-

szolgálat eltörlesztését és a népek testvérítését, ott hagyva az üllöt és kalapácsot, hóna alatt a bibliával, melyből érveit merítette, mint egy második clairvauxi Bernát járta be az Egyesült-államokat, sőt folytatva Angliában is tovább a béke érdekében igatásait. Rövid beszédeit «A béke olajjain» cím alatt küldte be a művelt világ minden hírlapjába, a miben rendkívüli nyelvismerete is hathatós segítségére volt.

Hű elvtársra akadt Angliában Cobden Richardban, a «szabad kereskedés atyjában» is. Azután mindketten a belga Dupretiaux-val egyesülve, a «béke barátainak» társaságát alakították meg, mely ismételtelen tartott összejöveteleket, így 1848-ban Brüsszelben, majd Párisban, Frankfurtban, Londonban, stb. Cobden, mint befolyásos parlamenti tag, azonkívül 1853-ban hevesen meg is támadta Palmerston beavatkozási politikáját Törökország javára, és sikerült is neki bizalmatlanságot szavaztatni e mindenható miniszter ellen. De viszont ő is elvesztette kerületét az utána következő képviselőválasztáson.

Sok reményt fűztek a békeszeres érdekében az 1867 őszén Genfben összeült nemzetközi békekongresszushoz is, melyben minden rendű és nemzetbeli politikai kapacitások résztvettek, ezek közt Garibaldi is. De a kongresszus tárgyalásai hamar eltértek a kitűzött céltől és felesleges demonstrációkká fajultak s nagy nehezen lehetett néhány általános határozatban megállapodni.

Szintén az állandó béke érdekében lépett életbe az 1873-ban megalakult «Institut de droit international», is, melynek főtervezője a híres német államjogi író, Bluntschli volt. Ő is Kant érintett elveiből indul ki, melyeket alkalmasoknak tart az örök béke megvalósítására, ha egyszer a népek tudatában meggyökereztek.

Mindebből kitűnik, hogy a világbéke problémája azok között tartozik, a melyek szakadatlanul foglalkoztatták az emberiség legkitűnőbb gondolkozóit. Más kérdés, vajjon akár a diplomáciai törekvéseknek, akár a különböző irodalmi elméleteknek sikerült-e csak egy lépéssel is közelebb vinni a polgárosulást az óhajtott cél felé? Látjuk, hogy nem: hisz Európa ma, annyi gondolkodó és magasztos munkája után is, véresebb, pusztítóbb háborúk küszöbén áll mint valaha. Hogy mily kiszámíthatatlan hátrányokkal jár ez az emberi művelődésre, az minden gondolkozó ember előtt tisztán áll. Tekintsük Angliát. Anglia nemcsak fejlett politikai intézményeit, de világszerte elterjedt és lehet mondani, szigeti fekvésének köszönheti, mely természetesen védett helyzeténél fogva feleslegessé tette rá nézve nagyobb állandó hadsereg tartását. Foglalt volna el Anglia a barbárság és civilizáltság közötti küzdelem idejében oly kitett stratégiai helyzetet, mint Magyar- vagy Lengyelország, vagy csak Francia- és Spanyolország is, az eredmény az angol-szász faj minden szívóssága mellett sem lett volna ugyanaz. De Angliának a külső ellenség ellen való védelemre mindig elég volt hajóhada, s egy állandó hadsereg és állandó hajóhad közötti különbség óriási. Amaz bármely perczben használható belső elnyomásra is, ez soha sem. Így fejlődhetek Anglia alkotmányos intézményei ama katonai nyűg nélkül, mely oly végzetes a civilizációra; s mert az állam nem öltötte magára azt a katonai kinyomatot, a melyt a kontinens államai, azért a hűbériség kötelei és sokkal lazábbak voltak, s a politikai fejlődés műve akadálytalanul mehetett végre.

De ha a világbéke theoretikusai mindeddig nem juthattak is kézzelfogható eredményre, vajjon le kell-e arról örökre mondanunk? Korántsem. Az eddigi kísérletek azt bizonyítják, hogy megoldásra aligha lehet jutni egyhamar oly elvont tételek fejtegetésével, melyek mindenképp az ember s az emberek összessége, az állam és társadalom gyökeres erkölcsi átalakulását teszik fel. De nem zárják ki azt, hogy ne lehessen eredményre jutni bizonyos külső anyagi kényszerűség nyomása alatt. S ily anyagi kényszerűség elvitathatlanul létezik. Hogy Amerika egyesült államainak roppant területét 25 ezernyi állandó hadsereggel védelmezi meg, s hogy az egyes államok közt fölmerülhet differenciákat a szövetségi szervezet értelmében úgy intézi el, mint az egyesek közt fölmerülő vitákat, ez mindenesetre szép és nemes példa, de Európára nézve nehezen lenne alkalmazható. Hanem az állandó békes nyomás, melyet az ipari és gazdasági verseny terén gyakorol az újvilág az óvilágra, előbb-utóbb nem tevesztheti el hatását. Minnesota, Nebraska és

Kansas államok már is félelmes versenytársai Angliának, Francia- és Német- és Magyarországnak a gazdasági termelésben s pedig ez még csak a kezdet kezdete, még csak ezután lesz érezhető a Mississippi-terület versenyének mindent elborító hulláma. S minthogy most a népesség szaporodásával a munka is olosóbbá kezd válni Amerikában, nincs messze az idő, mikor Amerika az ipar terén is legyőzi Európát.

Nem nehéz előre látni, hogy ez a nyomás mielőbb oly érezhetővé válik Európára, hogy egyszerűen lehetetlenné lesz az európai államoknak milliányi hadseregeket tartani fenn, az Egyesült-államok 25000-nyi állandó hadseregevel szemben. Az amerikai verseny hatása akkora lesz, hogy az európai hadseregeket előbb-utóbb szelnek kell szórni, s a kardokat ekévé alakítani. Természetes, hogy ez az államok közeledését tételezi fel bizonyos szövetségi viszony formájában, melyben a nemzetközi jog elvei határozottabb szentesítést nyerendek. Míkep s mily alakban fog végbemenni ez a nagy átalakulás, ez a jövő nagy politikai problémája, az örök béke megoldása. V. S.—r.

A HÓDÍTÓ ROBUR.

VERNE GYULA REGÉNYE.

FORDÍTOTTA HUSZÁR IMRE

XIV. FEJEZET.

Melyben az *Albatros* azt viszi véghez, a mit talán soha se fognak véghez vihetni.

(Folytatás.)

A hajó fenekén öt ember feküdt mozdulatlanul. Aludtak vagy talán a fáradtság merítette ki őket végkép, ha ugyan nem voltak meghalva.

Az *Albatros* a hely színére érkezvén, lassankint alábocsátkozott.

A dereglye farán akkor olvasni lehetett a hajó nevét, a melyhez egykor tartozott. A *Jeannette* nevű francia hajó volt, Nantesből, melyet a legénysége elhagyni kényszerült.

— Aoh! — kiáltá Turner Tamás.

Meghallhatók volna a hangját, mert a csónak nem volt egészen nyolcvan lábnyira alattuk.

Senki se felelt.

— Egy puskalövést! — mondá Robur.

A parancs teljesült és a dördülés végig rezgett a vizek felszínén.

Ekkor a hajótörést szenvedettek egyike kinosan fölemelkedett. Valódi halott-arcz volt, merev, fénytelen szemekkel.

Az *Albatros* láttára az arca eleinte iszonyodást árult el.

— Ne féljen! — kiáltá Robur francziául. — Segíteni akarunk a sorsukon. Kicsodák önök?

— Matrózok a *Jeannetteről*, egy három árbóc-os hajóról, a melynek én voltam a másodparancsnok. Ezelőtt két héttel hagytuk el...

Abban a pillanatban, mikor már alamerülöben volt... Nincs többé se vízünk, se élelmiszertünk.

A másik négy szerencsétlen is fölemelkedett lassanként. A borzasztóan lesóványodott és kimerült emberek eszedköleg emelték fel kezeiket a léghajó felé.

— Vigyázz! — kiáltá Robur.

A fedélzetről egy kötélcsoportot alá, a melynek végére egy veder ívóviz volt köve.

A szerencsétlenek neki estek és oly mohón ittak, hogy szinte kinos volt nézni.

— Kenyeret!... kenyeret! — kiálták.

Csakhamar egy kosár ereszkedett le hozzájuk, megrakva némi élelmiszerekkel, konzervekkel, egy palack égett borral és több palack kávéval.

A másodparancsnok alig bírta embereit mérsékelni éhségük lecsillapításában.

Végre a másodparancsnok e kérdést intézte Roburhoz:

— Hol vagyunk?

— Ötven mérföldnyire a chilit partoktól és a Chonas szigetektől.

— Kösönöm, de nincs szelünk és...

— Elvontatjuk önöket odáig.

— Kicsodák önök?

— Olyan emberek vagyunk, a kik boldogoknak érzik magukat, hogy segítségükre lehetnek, — felelé Robur egyszerűen.

A másodparancsnok megértette, hogy az inognitív tisztelben köteles tartani. De lehetséges volt-e, hogy e repülő gépnek elég ereje legyen őket elvontatni!

Volt ereje! a hatalmas készülék gyorsan elvontatta nyugat felé a dereglyét, a mely egy száz lábnyi hosszúságú kötéllal volt az *Albatros*hoz kötözve.

Este tíz órakor a szárazföld feltűnt a láthatáron, vagyis helyesebben látni lehetett a tüzeket, a melyek a hollétét jelezték. A *Jeannette* legénysége számára épen jókor érkezett ez a mennyei segítség és teljes joguk volt azt elhinni, hogy csoda történt velük.

Miután Robur a Chonas-szigetek csatornáinak bejáratáig vontatta őket, lekiáltott, hogy oldozzák el a vontató kötelet. A szegény emberek engedelmeskedtek a parancsnak, áldván megmentőjüket és az *Albatros* azonnal tovább folytatta útját.

Határozottan volt jó oldala is annak a léghajónak, a mely így segélyezhetett veszni indult matrózokat. Van-e annyira tökéletesített léggömb, a mely ilyesmire képes volna? Ezt Prudent bácsi és Evans Phil is kénytelenek voltak bevalani négyeszműködést, noha oly kedélyállapotban voltak, a melyben az ember hajlandó még a kézzel foghatót is tagadni.

A tenger még mindig rossz volt. Nyugtalanító előjelek mutatkoztak. A légsúlymérő még néhány milliméternyivel alább szállt. Koronkint borzasztó szélrohamok sivitottak az *Albatros* emelő csavarai közt, aztán hirtelen szélesedni lett. Minden arra mutatott, hogy a szél északnyugati irányba fog átsapni. A veszjelző is aggasztó tüneteket jelzett.

Éjfél utáni egy órakor a szél rendkívüli erővel dühöngött. Azonban a léghajó, ámbár szél ellen haladt, mégis haladhatott előre óránkint tizenhat-husz kilométernyit, hatalmas hajó csavarai segítségével. De többet nem is lehetett volna tőle követelni.

Nyilván cyklon volt készülöben, a mi ily széleségi fok alatt nagy ritkaság. Nevezékek bár az Atlanti tengeren orkánoknak, a kínai tengeren teifunnak, a Saharában számmunknak, Délamerika nyugati partjain tornadonak — mindig forgó és veszedelmes vihar ez. Veszedelmes minden hajóra nézve, a melyet egyszer elkapott e körforgó mozgás, a mely a központ felé mindig gyorsabb lesz és csupán egy helyet hagy csönésnek és nyugodtnak, a légi Maelstrom központját.

Robur ezt tudta. Azt is tudta, hogy célszerű menekülni a cyklontól oly módon, hogy vonzó erejének köréből kiszabaduljon a felsőbb légrétegekbe való felemelkedés által. Eddig mindenkor sikerült ez neki. De egy órát se volt szabad elvesztegetnie, talán egy perczet se!

E szél érezhetőleg mind nagyobb erővel dühöngött. A hullámok széttörtéje mintegy fehér por gyanánt lepte el a tenger felszínét. Kétségtelen volt, hogy a cyklon iszonyu sebességgel fog a földszark régiói felé száguldan.

— Fel! — kiáltá Robur.

— Fel! — ismétlé Turner Tamás.

A léghajó, gépeinek megfeszített működése következtében, részut emelkedni kezdett, mintha délnyugatnak aláhajló lejtőn haladt volna felé.

E perczben a légsúlymérő még alább szállt — a liganyoszlop hirtelen nyolcz, majd tizenkét milliméternyivel csökkent és az *Albatros* emelkedése egyszerre megszünt.

Miféle oknak volt e megállapodás tulajdonítandó? Nyilván valamely óriási erejű áramlatnak, légnomásnak, a mely felülről lefelé működő csökkentette a léghajó támaszpontjának (a légrétegeknek) ellenállási képességét.

Azonban Robur nem mondott le a küzdelemről. Hatvannegy csavara, a melyek tökéletes egyidejűséggel működtek, az elérhető legnagyobb gyorsasággal forgott. De a léghajó nem menekülhetett meg a cyklon elől, a mely ellenállhatatlanul vonzotta magához. A rövid szélesöndes percek alatt folytatta emelkedését. De a hatalmas légnomás csakhamar ismét felül kerekedett és a készülék megint le-lesüllyedt mint egy alamerülő hajó. Valóságos alamerülés is volt ez ebben a légtengerben, sötét éjszaka idején, a melynek homályát a léghajó villamos fényai csak nagyon korlátozott körben világították meg.

Kétségtelen volt, hogy ha a cyklon ereje még növekedik, az *Albatros* nem lesz többé egyéb kormányozhatatlan szalmaszálánál, a melyet magával ragad e fákat kitépő, háztetőket elsodró, falakat ledöntő forgószél.

Robur és Tamás csak jelek segítségével bírtak egymással közlekedni. Prudent bácsi és Phil Evans a párkányhoz támaszkodván a felett tűnődtek,

vajjon a vihar nem fogja-e elvégezni helyettük a dolgot, nem fogja-e megsemmisíteni a léghajót, a feltalálót és vele együtt a találmány tikkát.

De miután az *Albatros* nem birt függélyes irányban menekülni a cyklontól, nem juthatott-e a forgószél aránylag csönés és nyugodt központjára, a hol biztosabban végezhetné volna manővereit. Igen; de hogy oda juthasson, keresztül kellett volna törnie a körforgó áramlatokon, a melyek a külső körzeten sodorták magukkal. Birt-e elég mechanikai erővel arra, hogy ezekből kiragadhassa magát.

Egyszerre a felhő felső része megvasadt. A gőzök záporosóvé sűrűdtek.

Hajnali két óra volt. A légsúlymérő, a mely tizenkét milliméternyi terjedelmű ingásokat tett, 709 milliméternyire csökkent; igaz, hogy ide volt értendő az a csökkenés is, a melyet a léghajó által a tenger színe felett elért magasság idézett elő.

Ez a cyklon — a mi eléggé ritka tünemény, ama földövön kívül képződött, a melyen a cyklonok rendszeren uralkodni szoktak. E földöv a harminczadik éjszaki és a huszonhatodik dél párhuzamos vonalak közt fekszik. Talán épen e körülmény magyarázza meg azt, hogy a forgó viharból hirtelen egyenes irányban tova rohanó vihar lett.

De milyen vihar! Csakis azt a szélrohámot lehetett hozzá hasonlítani, a mely 1882 márczius 21-án a Konnektikut államban dühöngött, és a melynek sebessége másodperczenkint száztizenhat méternyi vagyis óránként 417 és fél kilométernyi volt.

Nem maradt tehát egyéb hátra, mint szél iránt haladni, mint a hajó szokott menekülni a vihar előtt vagyis inkább tovadorsortatni magát az áramlat által, a mely ellen az *Albatros* nem küzdhetett, és a melyből nem menekülhetett ki.

De az áramlat egyenesen dél felé, a déli sarkvidékek felé tartott, a melyeket Robur ki akart kerülni, hanem most már nem volt ura a léghajónak, nemie kellett, a hova a vihar vitte!

Turner Tamás állt a kormánykeréknél. Egész ügyességére volt szüksége, hogy irányt tarthasson és hogy a szélrohám a léghajót oldalt ne kaphassa.

A hajnal első óráiban, ha ugyan hajnalnak lehet nevezni azt a halvány szürkületet, a mely a láthatáron támadt az *Albatros* már tizenöt foknyi vagyis, több mint ezerhatszáz kilométernyi utat tett meg a Horn hegyektől délnek, és áttele a sarkkör határát.

Itt, július hónapban, az éjszakák hosszúsága még tizenkilenc és fél óra. A nap fénytelen és melege nem adó korongja épen csak hogy előtűnik a láthatáron és csakhamar ismét leoldozik. A földszarkon ez az éjszaka hetvenkilenc napig tart. Minden jel arra mutatott, hogy az *Albatros* ebbe az éjszakába fog elmélyedni, mint egy feneketlen mélységbe.

E napon a földrajzi megfigyelés, ha lehetséges lett volna 66° 40' déli szélességet állapított volna meg. A léghajó tehát már csak tizennégy száz mérföldnyire volt a déli sarktól.

Ellenállhatatlan elsodortatva a földgömb e hozzáférhetetlen pontja felé, gyorsasága úgy szólván megsemmisítette a súlyát, noha ez akkor valamivel nagyobb volt, a föld ellaposulásánál fogva a sarkok körül. Úgy látszott, mintha nélkülözhetné volna emelő csavarait. Nem sokára a vihar oly irtózatos erejűvé fokozódott, hogy Robur komoly megrongáltatások elkerülése végett a hajót csavarok forgását a minimumig csökkentette, ez által azt akarván elérni, hogy a lehető legesekélyebb saját sebesség mellett biztosabban kormányozhassa.

E veszélyek közepette a mérnök hidegvérűen osztá parancsait és a legénység úgy engedelmeskedett, mintha valamennyit a parancsnok lelke szállta volna meg.

Prudent bácsi és Evans Phil egy pillanatra se távoztak a fedélzetről, a hol egyikéknél akadálytalanul időzhettek. A lég épen semmi vagy legalább nagyon csekély ellentállást fejtett ki.

A HAJÓTÖRÉST SZENVEDETTEK EGYIKE KINOSAN FÖLEMELKEDETT.

A HÓDÍTÓ ROBUR.

A léghajó úgy haladt benne, mint egy léggömb a körülé levő légtömeg közepete.

A déli sarkkör állítólag négy millió ötszáz ezer négyszög méternyi területet foglal el. Szárazföld-e ez, vagy szigetenger, vagy paleokrystikus tenger, a melynek jege még a hosszú nyári évszak alatt sem olvad el? Senki se tudja. De azt tudják, hogy a déli sark hidegebb az éjszakánál és e tüneményt a föld helyzete magyarázza meg, a melyet az antarktikus téli évszakban a nap körüli pályáján elfoglal.

E napon semmi se mutatott arra, hogy a vihar csillapulni készül. Az *Albatros* a hetvenötödik délkör alatt fog behatolni a déli sark közvetlen régiójába. Vajjon milyen délkör alatt fogja azt elhagyni — ha ugyan valaha elhagyja?

Mimél messzebb haladt dél felé, annál rövidebbek voltak a napok. Nem sokára bele fog mélyedni abba a hosszú éjszakába, a melyet csak a hold sugarai vagy a halvány déli fények világítanak meg. De épen új hold volt és Robur utársai valószínűleg semmit se fognak látni e régióból, a melyeknek tikkát még nem fürkészte ki az emberi kíváncsiság.

Igen valószínű, hogy az *Albatros* elhaladt a déli sarkkör előtt néhány már ismert és megállapított pont körül, nyugat felé a Graham földtől, a melyet 1832-ben Biscoe fedezett fel és a Lajos-Fülp-földtől, a melyet Dumont d'Urville fedezett fel 1838-ban. Ezek az ismeretlen szárazföld eddig elért végpontjai.

A léghajón az utasok nem sokat szenvedtek a hideg miatt, a mely nem volt olyan erős mint hitték volna. Úgy látszott, hogy ez a vihar egy neme volt a légi Golf-áramlatnak és bizonyos foku hőséget tartalmazott.

Mennyire lehetett sajnálni, hogy ez az egész régió mély sötétségbe volt burkolva! Megjegyzendő azonban, hogy a megfigyelések nagyon fogatékosak lettek volna még azon esetben is, ha a hold megvilágította volna a térséget. Az év e szakában egy óriási hópel, egy jeges páncél borítja az egész sarkvidéket. Még a jég fehér csillámlását se lehet látni, a melynek visszavirágzása hiányzik a sötét láthatáron. Hogyan lehetne ily körülmények közt felismerni a száraz földek alakját, a tenger kiterjedését, a szigetek fekvését? Hogyan lehetne megkülönböztetni a vidék vízihálózatát, sőt még orographiai alakját is, miután a dombok és a hegyek összevegyülnek a jéghegyekkel, jégtorlaszokkal?

Valamivel éjféltől déli fény világítja meg a sötétséget. E tünemény a térségben ragyogó sugarával és ezüstös rojtozatával óriási szétnyit-

tott legyezőnek látszott. Legvégső villamos kiradásai a Déli Keresztben veszték el, a melynek négy csillaga a zenithen ragyogott. E phenomén páratlanul felséges volt és világosságá eléggé volt ahhoz, hogy megpillantani engedje az egyforma, végtelen fehérségbe burkolt vidéket. (Folyt. köv.)

A BOROSTYÁNFA.

A kúszó növények között egy sines, mely a társadalmi étellel és a nemzetek multjával oly szoros összeköttetésben állana, mint az örökzöld borostyánfa, mely mohos sziklákon és mult századokból maradt romokon épen úgy megtenyészik, mint a házak falain és virágkertekben. A költők lantjukra vették dicsőítését, s a művészet benne keresi eszményeinek jelképezését.

Már a réggibb időkben látniuk, hogy az állandóság és örök ifjuság jelképeként tekintették. Sok helyen borostyánfából készítettek a serleget, hogy a belé öntött bor valóban élet-ital legyen. Az egyiptomiak a főistennek, Osirisnak szentelték. A görögöknek a bachanos ünnepi alkalommal borostyánnal és szőlőlevelekkel díszítették fel botjaikat, mert a borostyán, hasonlóan a borhoz, a vidámság istenének volt szentelve. Rómában az ünnepeit költő fejére tettek borostyánkoszorút és e mellett borostyán volt a barátság jelképe. Sok régi nép tisztelete a borostyánnal szemben annyira ment, hogy nemcsak fáját és leveleit, de még virágait s a belőle kiömlő gyantát is csodatevő erővel ruházták fel. Fájából készítették az egészség kanalait, s a ki ily kanállal evett, azon bőrkiütések sohasem támadtak. A vadászok közt elterjedt hit volt, hogy meglőtt vaddisznók borostyán rágása által gyógyították meg magukat. A régi germánok borostyánt tűztek a lakásokra és ólakra, hogy megvédjék az embereket és állatokat a varázslók ellen, kik e csodás növényvel szemben tehetetlenek voltak.

A borostyánfa (Hedera Helix) a kúszó arabicaeak csoportjához tartozik. Kezdetben éveken át nagyon lassan nő, de azután a parányi növény oly nagy lesz, hogy a legmagasabb fákak képes egészen körülölelni, különösen árnyékos erdőkben. Számtalan oldalgyökeret bocsát ki, melyekkel szilárdan tapad támaszához, sőt sokszor belenő, de azért nem lesz soha elődi növény, mert eledelet főgyökere a földben s számtalan levelei nyújtják, sőt inkább még védő gyanánt szolgál támaszáinak. A borostyán igen sokáig képes élni. Gyakran csak 30—40 év múlva kezd először virágzni. Franciaország déli részén, Montpellierben van egy borostyánfa, mely már legalább 400 éves s törzse alul körülbelül két méter kerületű. Svájcban, Uri várában, szintén van egy ósrégi borostyán. Majnai Frankfurtban az eschenheimi tornyó borítja egy fa s a rege azt tartja, hogy mindaddig nem lesz e tornyoknak baja, míg a borostyán egész a szelkacsigát fel nem kuszik.

Ha elérte a borostyán virágzási korát, külön virágkocsányok képződnek sajátos levelekkel és ősszel megkezdődik a zöldessárga virágok képződése. Sajátságos, hogy a fekete gyögyóalaku gyümölcs telen érik meg; e bogó az embereknél különben ártalmas. A levelek mindig zöldek maradnak.

A borostyánt könnyen lehet dugványok által tenyészteni, bár megtörténik, hogy az így termesztett növény nem tud többé kuszni, hanem falakuvá lesz, szép kerek koronával. Mióta a valószínűleg Görögországon s Olaszországon át hozzánk is eljött s itt teljesen meghonosodott borostyán annyira elterjedt, különösen a temetőknél, hol zöld leveléért mint a feltámadás jelvényét ápolják, különösen két faja szaporodott el. Egyik a kandiai vagy skót borostyán (Hedera hibernica), melynek nagyobb, puhább s világosabb levelei vannak, mint a másik fajnak s gyorsabban is nő, de a téli hideget nem bírja annyira. A másik a kamári borostyán (Hedera canariensis) pergamenszerű leveleivel. A kertészek azonban már mintegy negyven különböző fajt tenyésztenek, köztök tarkalevelű s faalku fajokat is. Cserepekben is alkalmasan tenyészthető, különösen nedves, humuszgazdag talajban, s a kinőtt növényt sodronyok segítségével az alakok körül s a falon bárhova el lehet vezetni s egyszer meggyökerezve a szobának állandó kellemes dísz ad.

EGY HIRES ALVAJÁRÓ.

Viesenza olasz városban élt egyszer Negretti János, ki talán a legnagyobb hirre kapott az alvajárók között. Reghellini és Pigatti orvosok külön könyveket írtak erről az emberről, kinek tetteit különben is sokszor emlegették. Sale Lajos marquis komornyika volt, már 11 éves kora óta gyakran mutatkozott nála ez a betegség, különösen tavasszal s 28 éves volt, midőn az említett orvosok megvizsgálták. Betegsége lefolyásáról sok részlet áll rendelkezésünkre, melyekből a magnetizmus tanának híres terjesztője, dr. Du Prel Károly után a következőket jegyezzük fel:

A roham Negrettit rendszeren akkor szállta meg, mikor urának előszobájában csendesen ült. Egy negyedóra alatt rendszeren elaludt s azután elme-lázva felkelt s megkezdte körútját, mely mindig csak a kastélyra és környékére szorítkozott. Szemei rendszeren zárva voltak s a szempillák redőiből lehetett látni, hogy erősen. A szemei elé tar-

tette meg ugyanazt. Más alkalommal, mintha az utczán akarna ura kocsijának világítani, kioltott fáklyával megállott az utczasarkon csendesen. Ismét másszor kivett az üveges szekrényből négy pohárt egy ezüst tányérra, kivitte a konyhába, mintha vizet töltene belejök s azután visszatért s ura ajtaján kopogott, de nem kapva feleletet, ismét lement a lépcsőn s a tányért az ebédlő asztalára tette vagy vissza a szekrénybe. Egyszer álmában megterítette a kis kerek asztalt, hol úrnője szokott enni s úgy járkált körülötte, mintha felszolgálna. Egyik este épen akkor lepté meg haja, midőn a marquisnál nagy társaság volt jelen. Székeket hozott, aztán kereste a kredencz kulcsát s midőn azt kezébe adták, kivett egy tálat és néhány zsemlet s a konyhába vitte, salátát csinált és enni kezdte; a körülötte állók hirtelen kieserltek a tálat egymással, melyen erősen megborozott káposzta volt s azután egy másikkal, melyen tészta állott, de ő nem vette észre a tévedést s úgy ette ezeket, mintha saláták lettek volna. Evés közben hirtelen azt ál-

neki, szippantott belőle, s nem vette észre tévedését. Gyertyát kért s üres üveget adtak kezébe. Álomképei szerint képzelte el a tárgyakat. Valaki lábára ütött, rögtön azt hitte, hogy a kutya harapta meg s az elébe tett muffot korbácsával jól elverte. Máskor még különösebb dolgokat csinált, de mindig rendes életmódjával kapcsolatban.

Negretti valóban az alvajárók mintaképe, kik legtöbbnyire rendszer napi foglalkozásukat üzik. Bensőleg ébren vannak s a külvilágot csak annyiban veszik észre, a mennyiben álomképeikkel összefüggésben van. Az alvabeszélőknél a szellemi működés még inkább előtérben áll, de nem nyilvánul gyakorlatban úgy, mint az alvajáróknál.

EGYVELEG.

* A khinai nemesség nem örökös, azonban a nemesség lett ember fia mindig egy fokkal csekélyebb címet visel és unokája még csekélyebbet, úgy hogy végre a nemesség megszűnik, ha a családnak egy

Gr. Károlyi István. Gr. Bethlen Gergely. B. Eötvös Loránt.
Gr. Csirák Béla. Gr. Zichy Jenő. Gr. Batthyány Elemér.

NEMZETI KASZINÓI TAGOK MINT NÉPFELKELŐ LOVASTISZTNELŐLÉTEK.

Kilenc György tányérra után rajzolta Angyalffy Erzsébet.

tott világosságot nem látta, nem érezte meg, ha tollal nyultak orrához s a legnagyobb zaj sem ébresztette fel, úgy hogy gyakran csak hideg vízzel leöntés által kelthették fel. Álmaira és tetteire épen nem emlékezett még úgy sem, mintha álmodta volna azokat.

A közönséges alvásnál a test mozdulatlan, bár a legtöbb emberről mutatkozik némi jele az izgatottságnak: apróbb mozgások, értetlen morgás, szemjárték, melyekhez hasonlók a gondolatokba elmerült embernek tagmozgatásai és magában beszélése. Az alvajárónál azonban az egészséges ember álma mintegy megelevenedik és valóságossá lesz. Mivel pedig az álmok rendszeren a napi foglalkozással és gondolatokkal állanak összeköttetésben, igen természetes, hogy az alvajáró is rendszeren a megszokott dolgokat folytatja.

Negretti legközönségesebb dolga volt ily rohamoknál, hogy gyertyát vett kezébe, úgy tett, mintha azt meggyújtotta volna, lement vele a termen át a lépcsőn, mintha valakit kikísérne s azután kieresztette a képzelt személyt az ajtón, meghajította magát s hallgatva visszatért s visszahajította székére. Egy ízben egy este háromszor

modta, hogy hívják, gyorsan felszökött a lépcsőn, de mivel nem hallott parancsot, boszankodva visszatért. Evés után kinyilatkoztatta, hogy szeretne koreszmába menni, keresgélte pénzt magánál, de nem talált s erre azt mondta, hogy holnapig hitelezet magának. Csakugyan behunyt szemmel átfutott a koreszmába, kért egy meszely bort, az elébe tett vizet megitta bor helyett, de azért ettől is pityókás lett, azután visszatért a kastélyba, megkérdezte, nem hívták-e e közben és így tovább.

A mindennapi dolgokon kívül, melyeket már ébrenlétében megszokott gépiesen elvégezni s melyek ennél fogva az alvajárónak is rendszeren sikerültek, sokszor csinált oly dolgokat, melyek felszemesnek és nevelésnek tűntek fel. Egyszer alvajáróként ment a koreszmába, egész itze bort kért, képzelt társával kocizott s egészségére ivott, de csak két pohárral, a másik kettőt képzelt társának gavya. Midőn fizetni akart, a zsebéből időközben mások által kivett pénzt nem találta s boszankodott és később, midőn ismét zsebébe tették a pénzt, csodálkozott, hogy nem találta meg. Burnót kért; örölt kávét adtak

újabb tagja valami közhasznú tevékenységért ismét vissza nem nyeri a család régi címét. Mivel pedig a nemesség megszűnése nagy szegénynek tartatik, ez a böles intézkedés nagyon előmozdítja a nemes eredetű egyének buzgalmát.

* A hold sebessége minden században 20 másodperccel növekedik és egyuttal egy kevésbé közelebb jó hozzánk. Semmi kétség, hogy egykor le fog esni a földre, de ez a katasztrófa még csak egy pár millió év múlva fog bekövetkezni.

* A hulla-égetés költségei Gothában az egyházi bért, éneket, harangozást és gyászkoosít nem is számítva, 4210 márkát tesznek és így szegény embereknek lehetetlen hozátartozóikat megégettetni. Az el-égetésre 2¹/₂ tonna kőszén szükséges s ennek ára körülbelül 50 márká, de ha több égetés történik egymás után, egyre 1¹/₄ tonna is elegendő. A hamvedert 20 évig őrzik meg a columbariumban díj nélkül, azután eltemetik avagy díj mellett őrzik.

* I. Napoleon újabb számítások szerint csak magából Franciaországból 1804—1814 között 3-003,000 katonát szedett össze, kik közül a fontaineblau-i lemondás alkalmából csak 802,600 volt életben. A külföldről szedett katonák száma még nagyobb volt s a napoleoni háborúk következtében elpusztultak számát legalább 6—7 millióra lehet tenni.

EPERJES.

E hó elején végig röptül hazánkban a vörös kakas. A hol megszállt, siralom és pusztulás maradt a nyomában. Ama városok között, melyeknek helyén ma kormos falak bámulnak az égre, ott van felső Magyarország egyik legvirágzóbb, legszebb városa, Eperjes is, mely két évszázad óta volt éjszak felé egyik leghatalmasabb bástyája és terjesztője a magyar művelődésnek.

A kies fekvésű város mindössze öt nagy és széles utczából áll s ezek közül három lett a lángok martaléka, köztük a főutca, Eperjes legszebb és legnagyobb köz- és magán épületeivel. Romokban hever az ágostai evangélikusok nagy híru kollégiuma is, mely már annyi vihart kiállt s mely csak két évtized előtt renováltatott.

A közrészvét fölébredt a rettenetes csapás hírére s a magyar társadalom, elkezdve a királytól és a törvényhozástól kinyújtá segítő kezét a szerencsétlenek felé. Országszerte foly a gyűjtés Eperjes, Nagy-Károly, Toroczko, Kurtics és a többi leégett községek javára, melyek legtöbbje a magyarságnak vala határvára egyuttal más ajku nemzetiségek között. Az eperjesi kollégiumra azonfelül külön is gyűjtenek.

Eperjesről és vidékeről, múltjáról és mai állapotáról s politikai és művelődési történetünkben viselt szerepléséről több ízben jelentek már megkimerítő közlemények a «Vasárnapi Ujság» hasábjain. Ezekre tehát nem kívánunk visszatérni ez alkalommal a midőn Eperjes látképét és az ágostai evangélikusok ottani kollégiumának rajzát bemutatjuk, csupán regisztrálni kívánjuk a derék várost s benne az egész országot ért nagy csapást. A kinek isten könyörülő szívet s némi vagyoni tehetőséget adott, tudni fogja, hogy mit tegyen.

A KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁSRÓL.

Az e hó 1-én bezárult idei kertészeti kiállításból egy általános látképet mutatunk be, fényképi főlvetel alapján. Az izléses elrendezés, mely Dengler Antal ügyes kezének érdeme, mint látható a rajzon, egyetlen gyönyörű lugassá változtatta az iparszarnok tágas helyiségét, hol egy tündéralom káprázatával sorakoztak egymás mellé és köré a gyönyörűbbnél gyönyörűbb csoportok és csoportozatok. Mindjárt a két legnagyobb, az előtérben és háttérben, József főherczeg margitszigeti és alesuthi kertészetének pompás gyűjteményeit mutatja, melyek részletesebben leírva voltak olvashatók egy korábbi hosszabb közleményünkben. Amannak közepét az impozáns Seaforthia elegans foglalja el, körüle pelargonikiák. A királynak élethű mellszobra, mely az alesuthi kertészet kiállítási csoportozatában a képen is látható, az orsz. magyar kertész-egylet tulajdona. E csoportban van a főherczeg kedvence, a Chamerops excelsa pálmafaj is. Túl rajta, a grupp ellenkező szélén, a Mátray által tervezett remek szökőkút ontja sugarait páfrányokból, licopodiumokból és calladiumokból alkotott gyűrűtől környezve. A két oldalgrupp gr. Zichy Ferencnek, a kertész-egylet elnökének vedródi kertészetéből került különféle azaleáit tünteti föl, melyek nem csekély figyelemben részesültek a kiállítás egész tartama alatt, valamint Emich Gusztáv egyesületi alelnök és egyuttal kiállítási bizottsági elnök ritka szépségű pelargoniumai is megállásra készítették a látogatókat.

Előbbi közleményünkben nem tettünk meg említést a kiállítás prózáiból, de a magyar gazdaszonyt első sorban érdeklő tárgyairól. Most utána pótoljuk röviden a mulasztást és a megérdemelt elismerés hangján emeljük ki a többek közül a budapesti gyermek-menhely István-telki kertészetének gyűjteményét, továbbá Nonn János zöldség- és főzelékfelít stb. Körül a csarnok falát mindenfelől konyhavetemények és magvak vélogatott csoportozatai foglalták el, így Mauthner Ödön magkereskedő érdekes kiállítása is, hol különösen a repa-félék, hagymák és egyéb vetelemények őriási példányainak természetű gyps-utánzatai ejtetek sokat a nezők közül családúba. Mindjárt mellette vonta magára a figyelmet Petz Árnin gyümölcs-gyűjteménye is és id. Petz Árnin igen érdekes, 20 évén át gyűjtött fakollekciója, valamint herbariuma.

Jól áttekelt almákat és körteket láttunk Zsolczáról Stieglitz Istvánról, gombákat pedig Szabó Ferenc és Gömör Oszkár tenyészetéből.

EPERJES VÁROS.

AZ EPERJESI EVANG. KOLLÉGIUM A TÜZVÉSZ ELŐTT.

Május 1-én zárták be a kiállítást, melyben, fájdalom csak egy hétig volt alkalma gyönyörködni a virágkedvelő közönségnek. De még ez egy hét alatt is hányszor kellett felrisszteni, megújítani a kertészeknek hervadó példányait, hogy folyvást úde virágok bájölják el a szemet. Minden kiállítások közt a virágoké az, a mely legmulakonyabb, leginkább időhöz kötött s költségeivel arányban legkevésbé fizeti ki magát. S ha hozzá vesszük, hogy az állam épen nem volt bőkezű az iparszarnok közepelisége átengedésében sem, s jelentékeny teherrel sújtotta a kertészegyletet, úgy a kiállítás anyagi hasznát nem lehet túlbecsülnünk.

De arra való az utolsó nap tartatni szokott virágvásár, hogy ilyenkor kertészeink lehetőleg helyrehozzák kiadásait. Mikor már a nagy közönség szetoszlott, az örök visszavonultak s a pénztáros kis ablakát leeresztve várja az elszámolást, akkor szabad a bemenet, s a megbolygatott virágcsoportok utolsó illatának lehelete mellett árasztja el egy sajátságosan vegyes nép a termet. Kopottan varrónok, kik boldondjai a szép virágnak s elhozzák fillereiket, hogy szegényes szo-

bájok egyetlen diszt olcsón szerezhessék be; szenvedélyes amatőrök, kiknek passziójukkal arányban nem álló vagyoni eszközeik csak a «kéz alatti» vásárlást engedik meg; virágsepekulánsok, a kik egy-egy hibás példányt ügyesen maszkirozva sóznak rá az elhetetlen vevők nyakába; mindezek állandó alakjai a virágkiállítások ingenyes epilogainak, s a hervadó növényzet édes illata mellett megsuhognak a bankók a kezekben, csörren az ezüstpénz s a hurezolkodás órájában megbomlik a virágok országának arkhitektonikus rendje, hogy másnap már újra megszóljalon a vész és kalapács s a dracaenák, jáczintok, convallariák helyébe a kalotaszegi varrottas, a bánffy-hunyadi bivalos-fogat s a tordai mázos kancsó kerüljön.

De a ki egyszer látta a virágkiállítást, az nem bekülhet ki a rövid élvezet muló gyönyörével, s joggal óhajítja, vajha ott, a hol ez a mesés káprázatu szinpompa kifejlett, mielőbb egy állandó teli kertje alakulna a fővárosnak, hol a társaság színe-java összegyűlvé szórakozhatnék választékos buffet, vidáman harsóg zene mellett.

VÁZLATOK LÓHÁTRÓL.

Ügetésben írta egy népfelkelő huszár.

Motto: Nem hitted rózsám, katona leszek én!

Bizony magunk se hittük volna! Hogy azok, a kiket végképen felmentett a törvény — vagyis inkább a doktor, neki rontsanak göndör szakálluknak, hullámzó hajuknak. Mert a kinek több az esze mint a húsága — az tövig lenyiratkozott, bár tőlünk nem követelte azt a tizedes úr, — de kényszerített reá a por, a mi nyelünk kellett az egreczirozás alatt, s a mi úgy bevette magát hajba, szakállba, hogy három kefe kopott bele három hét alatt. Ki hitte volna, hogy azokból, kikre rámondták akkoron, «Nem elég erős, vagy hogy nagyon is erős, lúdtalpu, szívhajos», szóval képtelen a katonai szolgálatra, hogy azokból a «törvényes nyomorékokból» olyan századot állítsunk ki a lelkesedés, mint a mién a Rákoson dícsért meg Henneberg!

Az igaz, hogy nagy dolog az a fegyelem! De sokra megtanított! Először is megtanított a korai felkelésre. Pedig az nem kis dolog ám annak, a ki későn fekszik. Mi többnyire ilyenek voltunk. Abba hagyni az édes álmot a mákoskalénál, mielőtt még beleharaptam volna, — elhagyni a jó meleg ágyat s masirozni hűvös, esős reggel az iskolába, — ott a padokon ülni — el nem szundikálni, s ha a szomszédot föleletrre hívják, sügni, mint ez előtt tíz-huszt esztendővel. Ezt mind meg kellett tanulni újra, s örülni az órákozásoknak, a mikor 5 percznyi pihenő alatt szaladtunk ki a kabinba, s mesterkedtünk mindenféle praktikumokkal, hogyan lehetne a pihenőket mennél hosszabbra nyújtani. Vissza kellett fiatalodnunk 10 esztendővel. — És sikerült is visszafiatalodnunk. Jól mondja a nóta —

Utca peng a sarkantyúm, Semmi gondom, semmi bán.

De otthon is hagyta buját, gondját valamennyi!

Ki sem hitte volna, hogy az a zsinóros huszár-dölmány családapák mellett szorítja, az a rezes csákó komoly hivatalnokok, gondterhelt üzletemberek homlokát borítja.

Vigau volt az valamennyi! Bakának való a busulás. Ez a második a mit megtanultunk, lenézni a

poeséta-kerülőt; csak egyben ért egyet a huszár a bakával, közösen lenézni a cibilt. Ne vegyük rossz néven, tisztelt zibilek, hiszen csak három hétig tartott a dícsőség, ki kellett élveznünk, a mennyire csak lehet. Szép volt, dícsőséges volt! A mikor az ezredtrombitás a ki ki tudja fujni trombitáján a «Kőrösi lányt» is, rohamra fujt — kiröppentek hüvelyekből a kardok, a terepkutató esszevezetettén vágatott előre, utána az egész csapat kiáltva lelkesülten, szívvel-lélekkel a «rajta, rajtát» végig a Rákoson, ki ne lett volna ott izgatott, lelkesült? Hogyne érezte volna minden egyes, hogy ő az isten választott katonája: huszár! S a mint a gyülekező jelre ismét rendbe sorakoztunk, még mindig telve a «roham»-nak mámorától, hogyne néztünk volna megvetéssel a zibilekre, a kik mindezt még bámulni is csak messziről merték. Büszke legyen a huszár, mert «van mire». Ez a harmadik, a mit megtanultunk.

Negyedszer, megtanultunk inni! Hát bizony ezt se esodálják: minden áldott napon 4—5 órán át a nyeregben ülni, vágatni szelben, porban föl s alá — az nem tréfa dolog, s más ám a sétalovaglás, agarászat, és más huszárnak lenni. Még a leggyakorlottabb lovas is megérezte, mi a különbség az angol nyereg és a magyar nyereg között. Hogyne lenne fáradt a hogyne lenne szomjas. Fogadni mernék reá, hogy a ki népfelkelő huszár van, az egy sem érszt ezentül el huszárt a háza tája mellett a nélkül, hogy egy itallal meg ne kínálná. Szomjas legyen a huszár, mert jól áll neki.

Ötödször, megtanultuk a legnehezebbet: engedelmessé válni. Sok olyan ember volt köztünk a ki eddig csak parancsolni szokott, — s még az is megtanulta, hogy mi az a muszáj. S ki tanított minket mindezekre? A «tizedes úr!» Eleinte nagyon kíváncsiak voltunk sok minden dolognak az okára; sokat is zaklattuk föl-lebbvalóinkat, hogy ennek vagy annak miért kell így vagy amúgy lenni és nem másképp — s a legfogasabb kérdéseket, legnehezebb hadi fortélyokat, a szolgálati szabályzatnak előtünk legérthetlenebb pontjait is világosan megértette velünk a «tizedes úr!», azzal a mondatával: «Mert azt úgy kell!»

Már a másik héten senki sem volt kíváncsi egy vagy más parancsnok okára, hanem tette esze nélkül. Megtanultunk engedelmessé válni. Még egyet tanultunk meg: az ónuralmat! Ezt megtanulni csak a katonaságnál lehet. Mikor egy jól sikerült roham után megdícsért bennünket a generális, hogyne telt volna el szívünk az örömtől, s csoda-e ha annak kelleténél hangosabban adtunk kifejezést? De azzal ugratott oda az őrnagy hogy: Nem szabad most örülni, akkor örüljünk majd, ha «pihenj» lesz! Szóval sokat tanultunk és mindezt rövid három hét alatt.

Pedig nem is voltunk kénytelenek vele. Nem kényszerített semmi. Büntető joguk sem volt a főlebbvalóknak, sokakat feltört a nyereg — soknak esett nehezére a fűrészség — sok volt olyan, a ki a mikor belépett, mulatságnak, tréfának hitte az egészét, sokan vakarták a fejüket egy-egy nehezebb gyakorlat után — sokan sóhajtották, hogy: «kellte ez nekem?» — és mégis végig állta, üzette, szidatta magát, valamennyi beszületből, szeretetből. Az olyan főlebbvaló után, a kit szeretet, a legénység a pokolba is elmegy. És főlebbvalóját mindig is szerette, mert «magyarán» beszélt velünk. Beteljesedett a nóta, a melyik azt mondja, hogy:

... Rechts um, kert ájoh, links másir, Ha azt hallom, a lekem is csak úgy sir! Mondja meg hát magyarul, hogy mit akar, Meg is érte, meg is teszi a magyar! Megértettük, meg is tettük szívesen. Rövid 3 hét kis idő arra, hogy kész katonákat lehessen alatta nevelni, de az akarat és lelkesedés sokat pótol és ha majdan veszély fenyegeti a hazát: a népfelkelő tisztekben nem megvetendő erőt fog találni. Gyönyörű három hét, de hamar elmúlt! Egy emlékünknél marad csak szomorú, mikor utoljára vezényelték: «lőröl». Le kellett szállani arról a gyönyörű állatról, átadni a kardot — letenni a csákót. Egy sem örült, hogy vége van. Kedves, gyönyörű emléke lesz mindenkinek ez a három hét, a mikor még egyszer fiatalok, könnyelműek, pajtasok lehettünk.

FESZTY ÁRPÁD bajtársági tizedos, a népfelkelő lovas tisztai tanfolyam I. szakaszánál.

AZ OROSZ HADSEREG ÁTKELÉSE A MAGYAR HATÁRON 1849. JUNIUS 18-ÁN.

(Murájev tanár orosz munkája után.)

Miklós császár a varsói egyezmény értelmében kikötötte magának, hogy seregeit személyesen vezetendi a magyar lázadók ellen. Minden előkészület, mely e részben Szt.-Pétervárot és Varsóban az udvari körökben történt, oda mutatott, hogy a császár és szándéka mellett meg is marad. Konstantin nagyherceg a főhadsegédi állásra, Paskievits herceg pedig a vezérkari főnökségre volt kizemelve. A császár katonái környezete, a sokféle udvari irodák és osztályok Varsóban vártak az elindulási parancsra, mely a különféle diplomáciai alkudozások folytán egyik napról a másikra lón halasztva. Vége a császár június 14-én Szmigrodra utazván, a következő napokon szemlét tartott a Duka között felállított csapatok fölött. Két órával a császár megérkezése után Vilmos osztrák főherceg jött az eszászárí főhadiszállásra, és miután ott senki sem várta, csak nagy nehezen lehetett a főherceg számára valami fél-meg-dídig alkalmas lakást találni. Délután 2 órakor a főherceg Goresakov herceg főhadsegéd és tüzerségi tábornok paripáján egy szotnya testőrkozák kíséretében a császár elébe lovagolt, ki magas vendége láttára nem csekély mérvű meglepetést mutatott.

Az udvari ebéd után többrendbeli futár indult Varsóba, s két lovas ezred parancsot kapott, hogy még az éjjel Barwink felé előre menve, ott a császár megérkezését bevárják. Mi történhetett Szmigrodban azt természetesen senki sem tudta, de az osztrák főhercegnek éjszakán idején történt visszautazásából azt kellett gyanítanunk, hogy a találkozás tárgya nem tartozott épen a kellemetes események közé. A császár nagyon fel volt izgatva, úgy, hogy egyik testőrkozákját, kinek papok-ja (kalpag) valami csekély rendelleneséget mutatott, öklével arezult ütötte. Mihelyt a főherceg utazókocsija a faluból kiért, azonnal riadó fuvatótt, s az összes tábornokoknak meghagyatott, miszerint ő felségét csapatjaik élén menetkészen bevárják. Ezeket az eseményeket sokféleképen magyarázták. Voltak, kik azt hitték, hogy a szövetség helyett ellenségeskedés fog bekövetkezni; de leginkább az a nézet kapott lábra, miszerint az osztrák főherceg tisztán személyes ügyben jött Szmigrodba.

A császár reggeli 4 órakor lóra ülven, Buschen altábornagy hadosztályánál fogadta a többi parancsnokok jelentéseit, mire aztán rövid szavakkal az általános előrenyomulást Magyarország felé elrendelte.

Buschen hadosztályának — 18 zászlóját, 10 század lovasság, 6 szotnya kozák 60 ágyúval — jutott ama szerencse, hogy a császár személyes vezénylete alatt megindulhasson. A császár kíséretében Freytag, Gillinschmidt, Sorokin, Deitrich, Kuzneceov lovagoltak; Konstantin nagyherceg, Paskievics tábornaggal és Goresakov főhadsegéddel, közvetlenül az azovi gyalog-ezred előtt menetelt. A zenekarok felváltva orosz népdalokat és katonai indulókat játszottak, melyeket a legénység énekszóval kísért.

Minden fél órában beértek az elővéd jelentései, melyeket a császár elolvastván, Paskievics hercegnek küldött Bariatinsky herceg parancsörtszt által. — Utközben Eperjesről Galicziába utazó posztókereskedők jöttek a csapatokkal szemközt. Ezekkel a császár szóba állván, azt kérdezte, vajon messze van-e még a magyar határ? Válaszolni egyikük sem tudott, míg végre a harmadik szekér kocsisja, ki a német megszállást megértette, azt felelte, hogy négy óra múlva Grab falunál a határhoz érhetnek az urak, ha sehol még nem állnak. A császár mosolyogva megköszönte a tudósítást s Buschen altábornagy által hűsz arany imperiált adatott a bátor kocsisnak.

Délben egy sűrű fenyves erdő szélén pihenő fuvatóván, a császár kíséretével együtt egy óriási tölgyfa tövében megállt. Az első pezsgős poharat, a császár egészségére, Konstantin nagyherceg üritette ki, a másodikat Z. gróf osztrák kormánybiztos a vitez felszabadított orosz hadsereg. A tölgyfát Cseodajev tábornok, ki a hadjárat befejezése után ezen az úton vezette vissza hadtestét Lengyelországba — kivágatván, magával vitte, s utóbb a szentpétervári első testőrezrednek ajándékozta, a fát egy ezüst lemezzel ellátva, a laktanya főbejárataánál felállította, hol az most is látható. Éjjeli eszászárí főhadiszállásul Grab nevű falú lón kizemelve, hová a császár kíséretével együtt 9 órakor meg is érkezett.

A 30—40 alacsony falházból álló helységben, lakások és istállók hiányában, a közvetlen legfelsőbb szolgálathoz tartozó urakon kívül mindenki a templom falkeletén belül rögtönzött fabódékban töltötte az éjszakát.

A császár és Konstantin nagyherceg ez utóbbiak utazó kocsijában haltak, hova rövid étkezés után azonnal visszavonultak. A császárí főhadsegédi iroda a templomban volt elhelyezve, s ott iratott meg a hadsereghez intézett ama eszászárí proklamáció, mely szerint ő felsége Magyarországba és Erdélybe vonulól összes hadainak főparancsnokságával a varsói herceget megbízván, többi országos ügyeinek elintézése céljából Varsóba való visszatérését tudatja.

A kiáltvány valószínűleg már Szmigrodban készült, mivel a császár Grabba érve, senkivel sem érintkezett, hanem, a miként előbb mondtam, ebéd, illetőleg vacsora után azonnal nyugalomra tért. Mily kínos benyomást tehetett a kiáltvány tartalma a csapatokra, ezt leginkább abból lehetett kiénni, hogy másnap a különben folytonosan énekszóval menetelő legénység elnémult, s mindenki azon tűnődött, mi lehetett az oka annak, hogy a császár a határszél küszöbén hagyja el seregeit? A hadjárat ezéja magában véve valami különös népszerűséggel a nélkül sem bírt, mert a lázadók mint valódi emberfak voltak a csapatok előtt leírva, kik az osztrák sereget kipszúrtítván, most az oroszokat akarják hasonló sorsban részesíteni.

Később megtudtuk, hogy az osztrák főherceg csakis azért jött Szmigrodba, miszerint a császár ama feltett szándékáról, hogy seregeit személyesen vezesse, lebeszélési iparkodék. Az osztrák kormányfőrák leginkább azzal támogaták ezt az óhánásukat, hogy az alig 18 éves osztrák uralkodó koránál fogva nagyobb katonai akciók személyes vezetésére még nem lenne képesítve, a hadsereg rossz benyomást tenne, ha bár nem is tényleg, de látszat szerint, az orosz császár venné át az egyesült hadak fővezényletét.

Ez a föltevés, mely akkor még nem hazudtatott, még a legutóbbi években is szóba került, midőn az osztrák szövetség megbizhatatlansága folytán a szkievercei találkozásra szükség volt.

Ez alkalommal Miklós császár nagylelkű önmegtadadása többször példaképen lón felémítve. A napi parancs alakjában közzétett legfelsőbb elhatározásban tudtára adatott a seregnek, hogy a császár a magyar határszélre vezetendi lú oroszait.

Június 18-án Labinzov tábornok hadosztálya képezte az elővédet, mely 17-én éjjel 11 órakor Grabból elindult.

A császár korán kelt s személyesen közölte Paskievics tábornaggal azt az akaratát, hogy az elővéd közvetlenül a határt jelző ponton álljon meg, míg ő — a császár — oda nem ér. A kozák testőrök atamánjának meghagyta, hogy esapatjával Grabban várja meg; hasonló parancsot kapott Csetykin államtanácsos s a hadsereg főtörzsvorosa, miből sokan azt következtették, hogy a császár nem jól érzi magát.

A császár pontban 8 órakor indult el a hegyes-völgyes úton, mely a Kárpátok legmagasb pontján levő határig vezet. Gyönyörű vörfenyves nap volt; mindenütt csörgedező kristálytisza patakok, a fenyvesek kábító illata; egyszóval az egész tájék festői szépsége sehogy sem illett össze szomorú küldetésünkkel.

Epen délre harangoztak a völgy valamelyik falujában, midőn Bariatinsky herceg parancsörtszt egy útfordulóán a császár elébe vágatván, azt jelentette, hogy ő felsége a magyar határt jelző kettős dombhoz ért.

Miklós császár óriási alakja, sötétpej lován, e pillanatban valami márványból faragott szoborhoz hasonlított. Egy pillanatnyi hallgatás után a császár parancsára mindenki imára térdelt és néhány percz múlva a dobok pergése mellett az orosz csapatok átlépték a határt. Mihelyt az elővéd utolsó alakja, eszrevétlenül alá lehetne bocsátani. Bármily csekély körre szorították is működésük, igen hatásos, sőt rettenetes fegyverekké válhatnak s mint ilyenek eléggé fontosaknak tarthatók.

Délután 6 óráig már 45 ezer ember volt magyar területen, Miklós császár Grabba visszatérve, onnan azonnal kocsin Varsó felé vette útját.

UTAZÁS A TENGER ALATT.

Verne Gyula fantasztikus tárgyu regényei közül több csakugyan nem tartozik az abszolút lehetetlenségek közé ez ezek közt van, mint a legújabb kísérletek tanúsítják, az utazás a tenger alatt, mely mindinkább valószínűnek kezd feltűnni.

A buvárhajókkal a legelső kísérletet két görög tette V. Károly jelenlétében Cadix mellett és különösen a mult század vége óta e tekintetben jelentékeny haladás történt. De a hajózás a tenger alatt egészen más szerkezetet igényel. Day angol 1774-ben készítet először ily czérla szánt hajót, kísérlete Plymouth mellett azonban oly szerencsétlen volt, hogy maga is életét veszítette. Hasonlóan eredménytelenek voltak kissé később az amerikai Bushnell, Fulton Robert s mások kísérletei. Az amerikai polgárháboruban több ily tengeralatti csónak pusztult el.

Mult év tavaszától kezdve azonban már egymásután több sikeres kísérletről nyerünk tudósítást. Waddington Liverpoolban villamosság által hajtott 37 láb hosszú s 6 láb széles, toronyalattított csónaknak, a «Porpoise»-szal tett kísérletet. Alteher és oldalsíkok nyomják le a csónakot a víz alá, itt új villamos motort alkalmaznak és sűrített levegőkészlet is van. A hajóval összeköttetésben áll két torpedó, mely annak irányát megjelöli. Az első kísérletek alkalmával e tenger alatti csónakban négy férfi három óráig tartózkodott s épen nem érezték magukat rosszul. Most már nagyobb hajókat is építenek ily szerkezetben s oly módon, hogy a hajón át vízszintes nyílt csövek vezetnek, mi által a hajót megterhelés és uszóképességének akadályozása nélkül is lehetséges leszüesíteni.

Tuelt sanfranceskói tanár hasonló új szerkezetű tengeralatti hajót készített «Placemaker» név alatt. E hajó 30 láb hosszú, 8 láb széles, 17 1/2 láb mély. Hogy a súlygegen központja lehető mélyen legyen, a felső rész sajátságos széles alakú; a fedélzetet kupola van gázlángokkal, hogy a kormányos láthassa a delejtűt. A falak természetesen vastagok s vízhatlanok. A hajó erő azonban nem villamos, hanem 14 lőerejű Waddingtonhouse-féle gép, melynek fűtésére nátron használtatik, öt órai útra mintegy 1500

font. Alteherül nyers ólom szolgál, a hajó 15° alatt sülyed le s a kormányos külön szelepen észlelheti a mélységet. A hajó előrészen van a sűrített levegő. Az igen sikerült kísérleteknél tapasztalták, hogy a hajó öt személylyel terhelve s 120 font gőznyomással 8 fonalt futott meg 20 percz alatt. Porter admiral nézete szerint hat 20 tenger alatti hajó képes lenne bármily nagy hadihajórajt szétzúzni vagy elszüesíteni. Tuelt tanár nézete szerint bármily nagyságú hajót lehet ily szerkezetben előállítani s ezeken még viharos időben nem kapna senki tengeri betegséget.

Hasonló sikert mutatott fel egy harmadik tenger alatti hajó, a «Nautilus», melylyel pár hóval ezelőtt tettek kísérletet Londonban a nyugatindiai dakhban. E hajót Ash és Fletcher tervei szerint Son és Fearnell készítették. Aczel testének vastagsága 1 1/2—1 1/6 hüvelyk, mely képes 140 méter mélységű víz nyomásának ellenállani; hossza 60 láb s átmérője közepén 8 láb. A leszüesztést 8 hidraulikus henger eszközli, melyeket kézzel vagy villamos motortal lehet igazgatni. A hajógép 22 és fél lőerejű s egy percz alatt 750 fordulatot tesz. A hajó szivaralakú. Az első kísérletnél hat személy vett részt, kik óránként 10 fonal sebességgel haladtak. A fentaláló a hajót tengeralatti torpedó-hajónak is akarja használni. E czélból a támadó hajó közelében buvár lép ki a csónakból s alkalmaszta a torpedót, melynek elszüése azonban még nem tökéletes.

A tengeralatti hajók ez első kísérletei is valószínűvé teszik, hogy aránylag rövid idő alatt e hajók nagy szerepet fognak játszani a tengeri háborúkban. Nagy hajókon könnyű elegendő elektromotori erőt tartani s egy kis terjedelmű torpedóhajót, melyet az ellenfél közeledésével, különösen éjjel, észrevétlenül alá lehetne bocsátani. Bármily csekély körre szorították is működésük, igen hatásos, sőt rettenetes fegyverekké válhatnak s mint ilyenek eléggé fontosaknak tarthatók.

RÉGI MÉRTÉKEK.

Igen sok mérték elnevezésének eredete egészen világos. A láb, hüvelyk, rőf stb. az emberi test részeitől nevezettek el. A hosszimértékeknek általában az emberi test, a súlymértékeknek pedig a magvak adták az elnevezési alapot. Ez utóbbiak sorából említünk fel most egy pár példát.

A «gran» (szemer) szónak elterjedése kis súlyok megmérésénél arra mutat, hogy a patriarkhális korban buzaszemekkel (granum = buzamag) mérték a tárgyakat; Görögország némely vidékein a kávéházakban még most is «huszonnégy buzaszem» khinint kérnek. Ismert mérő alap továbbá a karat, Afrikában az aranynak, Kelet-Indiában a gyémántnak s ma általában a drágakövek súlyának mértéke. E szó eredetileg a Szt.-János-kenyér magját jelentette, melyek megszáradva szarvalakot nyerne s a Földközi-tenger vidékén takarmányul is használtatnak, úgy hogy Alsó-Olaszországban a kocsis rendszeren viz magával egy zsák Szt.-János-kenyérmagot lovai számára. Ilyen magot evett különben a rege szerint Keresztelő Szt. János a pusztában s a példabeszédekben előforduló tékozló fiu atya disznóival. Görögül e magot kerationnak hívják, az arabok kiratnak neveztek, ebből lett a spanyoloknál quilata, az olaszoknál carato s a többi európai népeknél karat. Hogy a szó annyira elterjedt, onnan magyarázható meg, hogy a Szt.-János-kenyér magaszáradokon át volt az arany súlymérték, míg végre ez alatt a súlyegység 1/24-ét értették s ma már legalább a pénzverésnél a vegyületek ezredrészeit, úgy hogy oly aranyérmé, amely 1/4 finom érczet, azaz 18 karatot (24-nek 3/4-ét) tartalmazza, ma 750 ezredrészt finomnak mondatik.

A súlymértékek természetesen megszüntek lassanként egészen bizonyítatlan mennyiségek lenni s törvényes megállapodást nyertek. A «drachma» eredetileg azt jelentette, a mit egy kézzel meg lehet markolni, a «prise» azt, a mit két ujjal meg lehet fogni; a görög «talantum» s a latin «libra» a telt mérő serpenyőt jelenti, a font és lat pedig magukat az ércszülyokat. Az ifjabb nemzedéknek a lat és font ép oly patriarkhális jellegűeknek tünik fel a gramm s méter mellett, mint nekünk a buzaszem s Szent-János-kenyérmag.

Handwritten notes and scribbles at the bottom right of the page.

